

Biblioteka
Urednik
Jovan Zivlak

Likovna oprema
T. E.

CIP – Каталогизacija y publikaciji
Библиотека Матице српске, Нови Сад

1 Lao Ce
895.1-14

ЛАО ЦЕ

Lao C' / sa starokineskog preveo Radosav Pušić. – Novi Sad :
Svetovi, 1997 (Novi Sad : Biroelectronic). – 200 str. ; 18 cm. –
(Biblioteka BIS, Džepna knjiga ; knj. 44)

O transkripciji: str. 5-7. – Predgovor: str. 9-23. – Izvori: str.
188. – Izvornik: Knjiga A: str. 189-200.

ISBN 86-7047-262-2

a) Лао Це (око 6. век пре н. е.)
0

LAO C'

Sa starokineskog preveo
RADOSAV PUŠIĆ

SVETOVI / NOVI SAD

O TRANSKRIPCIIJ

Moja odluka da zadržim izvornu kinesku latiničnu transkripciju u ovoj knjizi, i pisanje imena Lao Zi kao Lao C', zahtevaju da pružim odgovarajuće objašnjenje za to.

Transkripcija glasova kineskog jezika na srpski jezik, pomalo podseća na raznovrsnu upotrebu latinskih slova za iste glasove našeg jezika na samom početku njihove upotrebe. Na osnovu svedočanstva dr Aleksandra Belića,¹ situacija je bila dosta konfuzna, i osim sedam slova koja se nisu menjala u tekstovima pisanim latinicom (to su slova: a, b, d, l, o, p, z), sva ostala su imala više latiničnih znakova. Na primer za: c - c, cz, z ...

č - c, ch, chi, z, zh, zi, cfi ...

ć - ch, chi, cki, cs, tchi ...

U transkripciji kineskih glasova i imena, dugo je vladala ustaljena navika da svako prema svom nahodjenju ispisuje kineske reči. Tako smo za jednu te istu reč imali i po nekoliko načina pisanja. *Pravopis srpskoga jezika*² u delu pod nazivom **Imena iz kineskog jezika**, nudi, do sada, najprihvatljiviji način prenošenja kineskih glasova i imena u naš jezik. Međutim, uočava se izvesna nedoslednost i nedovoljnost predloženih rešenja. Mi se nećemo ovde detaljno baviti analizom određenih problema vezanih za transkripciju glasova i imena iz kineskog jezika, nego ćemo samo delimično, jednim primerom, potkrepiti našu tvrdnju.

¹ Aleksandar Belić, *Osnovi istorije srpskohrvatskog jezika: fonetika*, Naučna knjiga, Beograd, 1976, 43 str.

² Mitar Pešikan, Jovan Jerković, Mato Pižurica, *Pravopis srpskoga jezika*, Matica srpska, 1993 (dalje u tekstu ovu knjigu pišemo skraćeno *Pravopis*.)

U kineskom jeziku ima nekoliko aspirisanih glasova koje je veoma lako preneti u naš jezik dodavanjem glasa *h* uz njih, na primer, kinesko *p* kao *ph*. U *Pravopisu* na 116 strani čitamo da se zbog izbegavanja zatiranja razlike između različitih kineskih slogova reč *DONGTING* piše kao *DUNGTING* a ne kao *DUNGT(H)ING*. Time se glas *h* izbacuje iz transkripcije. Neopravdanost ovakvog čina veoma je lako pokazati. Ukoliko dosledno sprovedemo predloženo rešenje *Pravopisa*, onda bi svi aspirisani glasovi u kineskom jeziku (*k*, *p*, *c*, *q*, *ch*) u transkripciji na srpski, ostali bez glasa *h*. Tako se kineska reč *qi* u transkripciji *Pravopisa* piše kao *ci*, a reč *ji* kao *di* (ovo bi se još i dalo braniti), problem nastaje kada stvar pogledamo iz njenih izvora. Naime, u kineskom jeziku glasovna vrednost *j* je između glasovnih vrednosti naših *ć* i *đ*. Odnosno, ako upotrebimo i *ć* i *đ* kao nosioce glasovnih vrednosti kineskog glasa *j* nećemo pogrešiti. Ovo je slučaj i sa nekolicinom drugih glasova, na primer: kinesko *b* (glasovna vrednost mu je između naših *p* i *b*, više *p*); kinesko *zh* (glasovna vrednost mu je između naših glasova *č* i *dž*, više *č*); kinesko *z* (glasovna vrednost mu je između naših glasova *c* i *z*, više *c*); kinesko *d* (glasovna vrednost mu je između naših glasova *d* i *t*, više *d*) itd. Ukratko, suglasnici obe grupe (i aspirisanih i neaspirisanih glasova) su po mestu izgovora potpuno jednaki, jedino se prilikom izgovora kineskih glasova: *p*, *t*, *k*, *ch*, *q*, *c*, vazduh ispušta malo jače nego obično. Tu bi ulogu, po meni, u našoj transkripciji imao glas *h*. Ako se to prihvati, onda bi: kinesko *p* u transkripciji bilo *ph* a ne *p*; kinesko *t* bi bilo *th* a ne *t*; kinesko *k* bi bilo *kh* a ne *k*; kinesko *ch* bi bilo *ch* a ne *č*; kinesko *q* bi bilo *ch* a ne *ć*; kinesko *c* bi bilo *ch* a ne *c*. Njihovi neaspirisani parovi bi se, u transkripciji, na našem jeziku pisali: kinesko *b* kao naše *p*; kinesko *d* kao naše *d*; kinesko *g* kao naše *g*; kinesko *zh* kao naše *č*; kinesko *j* kao naše *ć*; kinesko *z* kao naše *c*. Ako ovo ne prihvatimo, pitanje je kako bi se, da navedem jedan primer, u našoj transkripciji pisale kineske reči *zi* i *ci*. Na osnovi transkripcije imena u *Pravopisu*

vidimo da se za kineski glas *z* uzima naše *c*, ali se i za kineski glas *c* uzima isti glas *c*.³ Pošto se glas *i* u slogovima/rečima *zhi*, *chi*, *zi*, i *ci* ne izgovara, već njegova glasovna vrednost ulazi u glasovnu vrednost prethodnog glasa (time bitno utiče na njegovu boju i izgovor), onda bi, po *Pravopisu*, i *zi* i *ci* bili glasovne vrednosti koje za osnovu imaju naš glas *c*. A ako se *i* u *zi* i *ci*, u srpski jezik prenese kao *e* (tako bi se Lao Zi pisao kao Lao Ce), opravdavajući to ustaljenom navikom naše sredine, imalo bi to nepredvidive posledice i za druga glasovna rešenja u okviru transkripcije kineskog jezika. Nesumnjivo, ukoliko zanemarimo razlike koje izvorno postoje, proizvodimo nesporazume koje je ponekad bolje izbeći. To je razlog zašto se naš glas *h* mora ostaviti, kao bitan, u transkripciji aspirisanih glasova kineskog jezika. Kinesko *zi* bi se onda moglo pisati kao *c'*, a kinesko *ci* kao *ch*.

U ovom prevodu, osim imena Lao C', sva druga imena, termini i pojmovi Lao C'ove filosofije, pisani su kineskom latiničnom transkripcijom PINYIN. Da bi čitaocima olakšao čitanje kineskih reči, prilažem tabelu približnih glasovnih vrednosti za kineske glasove u našem jeziku:

Posebno bih čitaocima skrenuo pažnju da su u prvoj knjizi prevoda, svi umeci u zagradama, moji, a najvažniji pojmovi Lao C'ove filosofije su istaknuti kurzivom.

³ *Pravopis*, 218 i 221 str.

A	—	a
B	—	p
C	—	ch
D	—	d
E	—	ə (engleskog jezika), e
F	—	f
G	—	g
H	—	h
I	—	i
J	—	ć (đ)
K	—	kh
L	—	l
M	—	m
N	—	n
O	—	o
P	—	ph
Q	—	čh (ć)
R	—	ž
S	—	s
T	—	th
U	—	u
V	—	v
W	—	v
X	—	sj
Y	—	i (j)
Z	—	c
ü	—	iu
ZH	—	č
CH	—	čh
SH	—	š

PREDGOVOR

Otkriće

Decembra 1973. godine, u provinciji Hunan, gradu Changsha, mestu Ma Wang Dui, pored reke Chang Jiang (Duga reka), otkrivena je grobnica pod rednim brojem tri, iz vremena Zapadne dinastije Han.⁴ Na osnovu datuma koji je bio urezan na jednoj drvenoj ploči, procenjeno je da je telo spušteno u grobnicu dvanaeste godine cara Wen-a, ili 168. g. pre n.e. To znači da su spisi, pronađeni u ovoj grobnici, ležali pod zemljom preko dve hiljade godina. Knjige pisane na svili, otkrivene su u istočnom delu grobnice i do ovog otkrića njihov veći deo je bio izgubljen. Što se oblika karaktera tiče, pisane su stilom pečata (zhuan), stilom malog pečata (li), a neke i brzopoteznim stilom trave. Sigurno je da ih nije ispisivala jedna ruka, i da su prepisi rađeni posle ujedinjenja Kine pod dinastijom Qin.⁵ Tada je stil malog pečata postao službeni stil pisanja, a delom je to bio i za vreme dinastije Han.

Među pronađenim knjigama nalaze se i dva prepisa knjige *Lao C'*.⁶ Tim istraživača koji je sređivao ove rukopise je prepis sa veoma starom formom karaktera nazvao **knjiga A**, a onaj drugi prepis **knjiga B**.

Na osnovu jednog starog zakona, po kome se ime cara nije smelo pisati u knjigama, mi smo u stanju da odredimo vremenski okvir u kome su izvršeni prepisi knjige *Lao C'*.

⁴ Zapadna dinastija Han je vladala Kinom od 206-24. g. pre n.e.

⁵ Dinastija Qin je vladala Kinom od 221-206. g. pre n.e.

⁶ Videti u časopisu: *Wen wu*, No. 11, 1974, 8-20. str.

Naime, car Gao dinastije Han, koji je vladao od 202. do 195. g. p.n.e., bio je imena Bang. U knjizi **B** se ne može pronaći ovaj karakter, zamenjen je karakterom *guo*. Na osnovu ovoga možemo ustanoviti, da je knjiga **B** verovatno prepisana za vreme ili neposredno posle vladavine ovoga cara. U knjizi **A** se na dvadeset dva mesta javlja karakter *bang*, što znači da je vreme njenog ispisivanja, verovatno bilo pre vladavine cara Gaoa. A ako imamo na umu da su carevi Hui i Wen⁷ bili imena Ying i Heng, i da se i jedan i drugi karakter sreću u knjizi **A** i **B**, onda možemo zaključiti da je knjiga **B** pisana za vreme ili neposredno posle vladavine cara Banga, a pre vladavine careva Ying i Heng. Tako se njen prepis može staviti u širi vremenski okvir od 202. do 180. g. p.n.e. Knjiga **A** je prepisana pre vladavine cara Banga, za vreme dinastije Qin, i njen prepis se može staviti u širi vremenski okvir od 220. do 202. g. p.n.e. Za izvor, na osnovu koga su rađeni prepisi, možemo sa sigurnošću reći da je stariji od njih. Otuda se ova dva stara izdanja knjige *Lao C'*, po svom izvoru, vremenski mogu staviti u razdoblje Zaraćenih država⁸. Ovo su, veoma stari prepisi knjige *Lao C'*. Istovremeno, to je još jedan dokaz da je ova knjiga bila veoma popularna u razdoblju Zaraćenih država, dinastijama Qin i Han, i da su postojale brojne verzije na osnovu kojih su rađeni prepisi.

Iako je vlasnik grobnice, pripremajući se za zagrobni život, dosta dobro opremio sve spise koje je poneo "na drugi svet", ipak nagriženi prašinom vremena, neki njihovi delovi su za nas zauvek izgubljeni. Ovoga nisu poštedene ni knjige *Lao C'*, i nužno ih je bilo dopuniti odgovarajućim karakteristikama, koristeći se izdanjima koja su danas u upotrebi.

Pre otkrića ovih starih rukopisa, a u velikoj meri i posle njega, u opticaju su, pretežno bila, izdanja koja su priredili: He Shanggong (verovatno živio drugom veku pre naše ere),

⁷ Car Hui je vladao Kinom od 195-180. g. pre n.e. Car Wen je vladao Kinom od 180-175 g. pre n.e.

⁸ Period Zaraćenih država je trajao od 475-221. g. pre n. e.

sa svojom knjigom *Lao C'ova knjiga o daou i de*; Wang Bi (226-249 g. n. e.), sa svojom knjigom *Tumačenje Lao C'a*; Fu Yi (555-639 g. n. e.), sa svojom knjigom *Staro izdanje knjige o daou i de*; Cheng Xuanying (prva polovina sedmog veka), sa svojom knjigom *Tumačenja knjige o daou i de*, itd. Ukoliko uzmemo u obzir i različite prepise u enciklopedijskom daoističkom zborniku *Dao zang*, i prepise isklesane u kamenu pećina Dunhuang, na kineskom jeziku ima nešto više od sto pedeset različitih prepisa, prevoda, objašnjenja ove knjige.

Na osnovu svedočanstva James Legeea,⁹ prvi prevod knjige *Lao C'* na zapadne jezike je bio prevod misionara Rimokatoličke crkve, urađen na latinskom jeziku. Matthew Raper ga je 1788. godine predstavio široj čitalačkoj publici. Ovaj manuskript je dobro očuvan, ali se ne zna na osnovu koje verzije prepisa je rađen. U celini gledano, ovaj prevod je male upotrebne vrednosti. Stanislav Julien je 1842. godine objavio prvi potpuni prevod praćen brojnim komentarima. Dalje slede: Chalmer, 1868. godine, objavljuje svoju knjigu *Promišljanja o metafizici, politici i moralu od starog filozofa Lao C'a*, Reinhold von Plöinckner i Victor von Strauss, objavljuju svoj prevod ove knjige; James Legee, 1883. god. objavljuje nekoliko eseja o Lao C-u; F.H.Balfour, u Šangaju, 1884. god., objavljuje knjigu *Daoistički tekstovi, etički, politički i spekulativni*; James Legee, 1891. godine, objavljuje svoje prevode *Lao C'a* i *Zhuang Zia*, u prvoj knjizi *Tekstovi daoizma*; Paul Carus, 1898. godine, objavljuje knjigu *Lao C'ov Dao de jing*. Ovo bi bili značajniji radovi i prevodi knjige *Lao C'* u devetnaestom veku. Početkom dvadesetog veka interesovanje za kulturu dalekog istoka raste, tako da se i broj onih koji temeljnije pristupaju istraživanju različitih segmenata kulturne baštine Kine uvećava. Danas, samo na engleskom jeziku imamo preko trideset prevoda knjige *Lao C'*. Od svih prevoda koji su rađeni u ovom veku, najprisutniji su prevodi

⁹ James Legee, *The texts of taoism*, New York, 1962, XII-XIV str.

koje su uradili: Richard Wilhelm, J. J. L. Duyvendak, A. Waley, Ch'u Ta-Kao, Lin Yutang i D. C. Lau.

Arheološko otkriće u Ma Wang Duiju, još više je pojačalo znatizeljnu istraživača, i ponovo oživelo "stare" probleme vezane za ovaj spis i ovog filozofa.

Knjiga

Sve do dinastije Tang,¹⁰ postajali su različiti prepisi knjige *Lao C'*. Podela na celine u okviru koje je *Knjiga o daou* bila prva, a *Knjiga o de* druga, nije bila ustaljena. Tako se javljaju prepisi koji imaju: osamdeset jednu, sedamdeset devet, sedamdeset dve, šezdeset sedam, šezdeset četiri, pedeset devet, pedeset pet, devetnaest celina. U knjizi **A**, susrećemo ispunjen krug, tačku, koji se nalazi između pojedinih delova teksta. Ova oznaka je, verovatno, imala ulogu delioca misaonih celina. Ukoliko je to tačno, onda bi knjiga **A**, imala osamnaest ovakvih celina. Očigledno je da nije postojala strogo definisana podela izvornog teksta. Sadašnja verzija, koja je prihvaćena kao kanonska, ima osamdeset jednu celinu (*Knjiga o daou* je prva, a *Knjiga o de* druga, po redosledu), i postala je dominantna tek posle carskog ukaza cara dinastije Tang, Xuanzonga.¹¹ On je propisao da, sledeći tok godišnjih doba, prva knjiga ima trideset šest celina, dok druga knjiga, u skladu sa menama "pet počela" (pet elemenata, pet evolutivnih faza, pet usmerenja) ima četrdeset pet celina. Tako ova knjiga postaje deo političko-ideološkog miljea vladara dinastije Tang, što nije bio prvi put u dugoj istoriji Kine. Otuda nije čudno, što su neke, prvobitno, ontološke postavke Lao C'a, veštom ispravkom pretvorene u verziju koja je odgovarala više dnevno političkoj praksi onoga vremena. Dobar primer je prvih nekoliko rečenica odeljka osamdeset jedan:

*Istinite reči nisu lepe,
lepe reči nisu istinite.*

¹⁰ Dinastija Tang je vladala Kinom od 618. do 907. god.

¹¹ Car Xuanzong je vladao Kinom od 712. do 756. god.

*Ljudi koji rade dobro, nisu večni raspravljanju,
većni raspravljanju nisu dobri ljudi.*

Ako ovaj deo pogledamo u prepisu na svili, čitamo:

*Istinite reči nisu lepe,
lepe reči nisu istinite.
Ljudi koji rade dobro, nije veliki broj,
velika večna ljudi ne radi dobro.*

Očigledna je namera da se ideološko političkom manipulacijom, u tekstu koji je u ono vreme bio izuzetno popularan, sugerije uklanjaju i diskreditovanje onih koji su svojom raspravom i razložnim argumentima ugrožavali vladajući stalež. Tako su pisari, ondašnja oficijelna elita, ne menjajući bitno gramatičku strukturu rečenice, prostom zamenom jednog karaktera, izmenili prvobitni smisao.

Otkriće knjiga na svili, osvetljava još jednu dimenziju manipulacije tekstem. Naime, naknadnim umetanjem veznika spajale su se, prvobitno, razdvojene celine. Primera je puno, mi ćemo navesti odeljke: dvadeset devet, trideset devet, pedeset dva, sedamdeset dva, itd. Ili su se prvobitno, ukomponovani u jednu celinu, dodatnom intervencijom, odeljci razdvajali. Primer za to su odeljci: osamnaest i devetnaest, četrdeset i četrdeset dva.

Primetno je i da su neki odeljci zamenili mesta. Tako se odeljak četrdeset jedan nalazi na mestu odeljka četrdeset, odeljak dvadeset četiri na mestu odeljka dvadeset dva, odeljci osamnaest i osamdeset jedan na mestima odeljaka šezdeset sedam i šezdeset osam. Sve ovo potvrđuje ranije iznete pretpostavke (Hu Shi, Ch'u Tao-Kao, Gao Heng), da se sadašnja verzija, koja ima osamdeset jednu celinu, mora pregrupisati i iznova urediti.

Gubitak sluha za "melodiju" teksta, glavni je krivac što su se verzije prepisa iz dinastije Han našle "očišćene" od brojnih funkcionalnih i modalnih rečca (xuci, yuqici), iako su one, na osnovu prepisa na svili, činile veoma važan deo unutrašnje arhitektonike teksta. Često navođen primer za ovo je odeljak

dvadeset jedan. Semantički, smisao se nije bitno menjao, ali je prvobitna kompozicija rečenice narušena.

Fonetske analize pokazuju da se u knjizi *Lao C'* sreće i, takozvana, vezana rima, kao što je to slučaj u odeljcima osamdeset jedan i šesnaest. Zanimljivo je da su narodne pesme drevnog razdoblja takođe imale sličnu strukturu. One su se pevale uz pratnju nekog muzičkog instrumenata. Kasnije su, te stare melodije pale u zaborav, a pevane pesme postale su poetska dela, za koja je teško bilo ustanoviti bilo kakvu vezu sa muzikom. Delovi knjige *Lao C'*, po svojim veoma strogo oblikovanim ritmičkim celinama bliski su spisima: *Knjiga pesama (Shi jing)*, *Pesmelnaroda države Chu (Chi ci)* itd.

Potrebno je istaći, još jednu, izuzetno važnu karakteristiku knjige *Lao C'*, koju su prepisi na svili dramatično izoštrili. Radi se o mogućnosti rekonstrukcije nekih reči mesnog dijalekta države Chu, za koji se pretpostavlja, da je njime pisana ova knjiga. Tu naročito treba istaći istraživanja: Gao Henga, Chen Luna, Li Shuihaia, itd. Na osnovu njihovog ispitivanja, dolazi se do vrlo zanimljivih otkrića. Ako pretpostavimo da se i danas ponešto očuvalo u dijalektu mesta koje je nekad teritorijalno pripadalo državi Chu, onda možemo napraviti sledeću analizu, početak odeljka dva glasi:

*(Kada) svi ljudi pod nebom znaju da je lepo lepo,
onda ono (više) nije lepo.*

*(Kada) svi ljudi pod nebom znaju da je dobro dobro,
onda ono (više) nije dobro...*

Ovde se kao bitne reči ističu **svi(jie)** i **znati(zhi)**. Ovo su ujedno stare reči dijalekta države Chu. Ova država je imala tri dijalekta: a) standardni; b) dijalekat mesta Xingzi, u okrugu Shunfeng; c) dijalekat mesta Qiaojiang, u okrugu Xupu. U okviru ova dva mesna dijalekta, glas **jie** se izgovarao kao **kie**, **kei**, dok je njegova glasovna vrednost u standardnom dijalektu bila **kou**. Na osnovu zakona unutrašnjih evolutivnih procesa među fonemama, lako je

primetiti da je reč **jie** u fonetskom sistemu jezika države Chu, izgovarana kao **kie** ili **kei**, što je mesna varijanta standardne forme glasa **kou (gou)**, koji je u značenju: "ako". Na osnovu istih transformacija karakter **zhi** koji u kanonskoj verziji stoji u prvom tonu, čitan iz mesnog dijalekta Chu, u stvari je **zhi** izgovarano u trećem tonu, i znači: "samo". Posle ovih izmena, ovaj deo umesto da glasi:

*Tian xia jie zhi mei zhi wei mei, si e yi,
jie zhi shan zhi wei shan, si bu shan yi ...*

glasi:

*Tian xia kie zhi mei zhi wei, mei si e yi,
kie zhi shan zhi wei, shan si bu yi ...*

što bi u prevodu bilo :

*Ako na svetu postoji samo lepo,
onda ni ono ne (može da) postoji.
Ako postoji samo dobro,
onda ni ono ne (može da) postoji ...*

U odeljku trideset devet srećemo reč **ling**, u značenju: "delotvorno", upisanu u deo rečenice koji se može prevesti kao:

*...(kada) božanstvo zadobije jedno,
postaje delotvorno (i tako ostvaruje sebe) ...*

Karakter **ling** je imao nekoliko značenja: promena, božansko, delotvorno, produhovljeno, duh umrlag, čudesno. Li Shuihai¹³ smatra da sva ova određenja ne odgovaraju, i da se radi o reči koja pripada mesnom dijalektu države Chu. U tom slučaju, njeno značenje bi bilo potpuno drugačije, i imalo bi smisaono određenje "šaman". Tako bi se, gore navedene rečenice, u ovoj interpretaciji, čitale:

*...božansko se oslanja na (delatnost) šamana,
tako zadobija jedno (po kome jeste to što jeste...)*

¹² Chen Lun, *Lishi bijiao fa yu guji jiaoshi*, Hunan, 1987, 2-4. str.

¹³ Li Shuihai, *Lao Zi Dao de jing Chuyi kao lun*, Shanxi, 1990, 8-10. str.

U drugom delu ovog istog odeljka, uz uvažavanje gore datog objašnjenja, dalje čitamo:

*(Ako se) božansko ne ostanja na šamana.
Plašim se da ga neće (uopšte) ni biti."*

Ovako izrečena misao, bliža je izvornom značenju. Jer za Lao C' a, božansko, iako prisutno, nije primarno po važnosti. Za njega je to *dao*, za koji kaže da je **praotac svih stvari** i čini se da je on **pre** (svih) **bogova** (već) **bio tu**. Ovo je veoma neobično, i po mnogo čemu, hrabro stanovište za razdoblje Proleća i Jeseni i Zaraćenih država. Na osoben način govori o nemoći bogova ukoliko ih posmatramo odvojeno od njihovih zemaljskih izaslanika.

Knjige na svili, ukazuju na metodološki postupak koji je nužno sprovesti ukoliko želimo da dobijemo strukturu spisa *Lao C'* koji je bliži prvobitnom izgledu. Iako i ovi stari prepisi imaju svoje nedostatke, sigurno je da su, po mnogo čemu, oni bliži izvoru od bilo koje poznate verzije. Ukoliko učinimo sve izmene, na osnovu temeljnih istraživanja strukture teksta i dijalekata države Chu, dobija se sasvim druga slika o knjizi *Lao C'*. Sa njom se otvaraju i nove mogućnosti za tumačenje njegove filosofije.

Lao C'

Svedočanstvo Sima Qiana u njegovim *Istorijskim zapisima* (*Shi ji*)¹⁴ govori da već u prvom veku pre naše ere, nije bilo pouzdanih saznanja o životu Lao C'a. Na osnovu priča, koje su kružile u ono vreme, Sima Qian je zapisao:

Lao C' je bio čovek države Chu, oblasti Ku, okruga Li, mesta Quren, Imena Er, nadimka Dan (Uške), prezimena Li. Bio je "istoričar" carske arhive dinastije Zhou. (Kada je) Kong Zi (Konfucije) prolazio kroz Zhou, (video se sa Lao C'om i) pitao ga je o (određenju) rituala, ceremonija

¹⁴ Sima Qian, *Shi ji*, Shangai, 1986, 1298-1300. str.

(li) ... Lao C' je napisao knjigu koja ima prvi i drugi deo, a govori o smislu (pojmovu) dao i de, (knjiga je) ispisana sa nešto više od pet hiljada karaktera (reči) ...

... A opet neki kažu da je to (bio) Lao Lai Zi, takođe čovek države Chu, koji je napisao knjigu (od) petnaest celina, (za koju) kažu da su je koristili oni koji su izučavali dao. (I za njega) tvrde da je živeo u vreme Kong Zia. (Još) kažu da je Lao Zi živeo preko sto šezdeset godina, ili (čak) preko dvesta godina. Doživeo je (tako) duboku starost, jer je upražnjavao (i negovao) dao. (Pričaju) i da je živeo posle Kong Ziove smrti, oko, sto dvadeset devet godina."

Možda je najbliža istini računica koju izvodi Hu Shi, oslanjajući se na neka mesta iz drugih istorijskih hronika, kao i na *Istorijske zapise*. Naime, on pretpostavlja¹⁵ da je Kong Zi posle trideset četvrte godine života, putovao u Zhou, i da je to, otprilike, bilo neposredno iza trideset prve godine vladavine cara Zhao Wena, odnosno 518. g. pre n.e. Video se sa Lao C'om kada je imao između trideset četiri i četrdeset jedne godine, što pada u vreme između 518. i 511. g. pre n.e. Ukoliko je ovo tačno, Lao C' je bio stariji od Kong Zia dvadeset godina. Tako bi godina njegovog rođenja bila prva godina vladavine cara Zhou Linga, a to je 570. g. pre n.e. Nema ni jednog podatka koji ukazuje na to kada je umro. Jedino se zna, na osnovu dostupnih izvora, da je doživeo duboku starost.

Što se tiče njegovog imena Lao C', Hu Shi smatra da je ovo Lao ili nadimak ili prezime. Ovo potkrepljuje sledećim argumentima. Uobičajeno je bilo u vreme Proleća i Jeseni, da se nadimak stavlja ispred ličnog imena. Iza nadimka su se obično dodavali nastavci *ZI* (gospodin) ili *FU* (učitelj, stari). Sledeći nit ovog izvođenja, *Lao* bi bio nadimak koji se u složenici sa *ZI* prevodio kao "Gospodin Lao ". Druga mo-

¹⁵ Hu Shi, *Zhongguo zhexue shi da gang*, Shangai, 1987, 47-49. str.

gućnost je da je Lao prezime. U drevno vreme, pravila se razlika između prezimena (xing) nekog čoveka i njegovog porodičnog imena, odnosno imena klana (shi). Vladari, carski službenici, itd., su pored prezimena imali i porodična imena. Ona su ukazivala na otmeno poreklo ili na dugo postojanje porodičnog stabla. Iako Lao C' nije zauzimao visoki državni položaj, on je ipak imao i prezime (Lao) i porodično ime (Li). Tako je, verovatno, i Sima Qian, ne vodeći računa o ovoj razlici, prezime i porodično ime stopio u jedno. Otuda i svi kasniji nesporazumi. Iz ovoga sledi da je Lao C' bio prezimena Lao, a da mu je nadimak bio Lao C' ili Lao Dan.

Do sličnih zaključaka o vremenu njegovog života i prezimenu, došao je i Gao Heng¹⁶. On smatra da su karakteri *Lao* i *Li* bili iste glasovne vrednosti. Izvorno, njegovo prezime je bilo *Lao*, ali je kasnije zamenjeno karakterom *Li*. Potvrdu za ovo Gao Heng nalazi u spisima: *Zhuang Zi*, *Xun Zi*, *Han Fei Zi*, *Li Ji*, *Guo Ce*, itd. U ovim knjigama srećemo naziv **Lao Dan** i **Lao Zi**, ali se nigde ne pominje **Li Dan** ili **Li Zi**. Drugo, u periodu Proleća i Jeseni, nigde ne srećemo prezime *Li*. Tek u razdoblju Zaraćenih država nailazimo na imena kao što su: Li Ke, Li Tan itd. Ne dovodeći u sumnju da je jedan od nadimaka Lao C'a bio i **Bo Yang**, Gao Heng, oslanjajući se na zapise iz vremena dinastije Tang, veoma uverljivo, koliko je to uopšte moguće, pokazuje da ima osnova za tezu da je Lao C' u stvari **Lao Yang Zi**, iz vremena Istočne dinastije Zhou. Ako prihvatimo ovaj pravac istraživanja, godina rođenja Lao C'a bi bila 571. g. pre n.e. Postoje i oni istraživači (Feng Youlan, Xu Kangsheng itd.) koji osporavaju vezu između Lao C'a iz perioda Proleća i Jeseni i knjige *Lao C'*. Po njima, ovu knjigu je napisao neki Lao C' iz razdoblja Zaraćenih država, i to bi, otprilike, bilo početkom ili sredinom četvrtog veka pre naše ere, ili najranije sredinom petog veka pre naše ere. Argumente za ovo nalaze u strukturalnoj

¹⁶ Gao Heng, *Lao Zi zheng gu*, Talbei, 1961, 158-162. str.

analizi pojedinih izraza i karaktera koji se sreću u knjizi. Međutim, pošto je gotovo sigurno, da su brojni pisari, tumači, menjali pojedine karaktere i izraze, bilo usled svog neznanja ili pod pritiskom onih koji su naručili prepis, ovi argumenti gube na snazi. Naime, postojanje reči i izraza koji su se koristili tek u vremenu Zaraćenih država, ne govori ništa više, nego da je knjiga *Lao C'* i u tom razdoblju bila veoma raširena i da su rađeni brojni prepisi. Dokaz za ovu tvrdnju su i knjige **A i B** pisane na svili, koje ne potiču iz istog izvora.

Na osnovu svega što je do sada rečeno, proističe da je Lao C' bio čovek države Chu, perioda Proleća i Jeseni. Za sobom je ostavio ili je, možda, neko od njegovih učenika zapisao, zbirku aforizama, poslovice, pesama, duboko promišljenih i jezgrovito sročениh filosofema.

Prevod

Po prvi put se, sa kineskog jezika, na našem jeziku pojavljuje prevod knjige *Lao C'*.¹⁷ Suočen sa brojnim teškoćama, trudio sam se koliko mi je to znanje/neznanje dopuštalo, da ponudim čitaocima verziju prevoda koja će biti bliža originalu. Nemoguće je u potpunosti preneti svu slojevitost, slikovitost, rimu, kineskog izvornika. Pitanja vezana za višeznačnost pojedinih "tehničkih termina", razrešio sam shodno svom razumevanju filosofije Lao C'a. Da bi se stekao pravi uvid u to, daću nekoliko primera, koji jasno upućuju na raznolika određenja nekih ključnih reči:

wu wei – delanje iz *dao*a, delanje iz praznog, nedelanje;

zi ran – spontano, samoniklo, prirodno, ničim ne spurtavano, iz temelja sopstvenog bića pokazano;

¹⁷ Prvi prevod na srpski jezik dao je, početkom veka, Miloš Crnjanski. On je odabrao neke delove iz knjige *Lao Zi* i uključio ih u svoju *Antologiju kineske lirike*. Do sada je jedan od najuspešnijih prevoda, sa zapadnih jezika, dao Svetozar Brkić u knjizi: *Izabrani spisi: Laoce, Kongfucije, Čuangce*, Prosveta, Beograd, 1964.

de — potencijalna moć ispoljavanja *daoa*, suštastvo, unutrašnja priroda, fenomen;

bao yi — čuvati *jedno*, prigrliti *jedno*, obuhvatiti *jedno*;

fan — obrnuti se nazad ka *daou*, vratiti se izvoru (iz koga sve što jeste, jeste baš tako kako jeste);

wu — privid, prazno, ništa, odsutno, skriveno, ples šamana (čiji smisao ne vide oni koji gledaju);

you — postvareno stajanje, puno, nešto, prisutno, otkriveno, ples šamana (čiji smisao vide oni koji gledaju).

Zavisno od toga kojoj se varijanti priklonite, imaćete i odgovarajući prevod, čija se verodostojnost može, manje-više, argumentovano braniti. U odeljku jedan čitamo:

Prazno, svih stvari je ishodište,

puno, svih stvari je majka.

Zato, iz praznog čudesnost svega se vidi,

iz punog, domet svega se vidi.

Ukoliko prazno (**wu**) i puno (**you**), zamenimo nekim drugim parom reči jednako odgovarajućeg značenja, imamo:

Odsutno, svih stvari je ishodište.

prisutno, svih stvari je majka.

Zato, iz odsutnog čudesnost svega se vidi,

iz prisutnog, domet svega se vidi.

Ili:

Ništa, svih stvari je ishodište,

nešto, svih stvari je majka.

Zato, iz 'ništa' čudesnost svega se vidi,

iz 'nešto' domet svega se vidi.

Ili:

Skriveno, svih stvari je ishodište.

otkriveno, svih stvari je majka.

Zato, iz skrivenog čudesnost svega se vidi,

iz otkrivenog domet svega se vidi.

Ili:

Privid, svih stvari je ishodište.

postvareno stajanje, svih stvari je majka.

Zato, iz privida čudesnost svega se vidi,

iz postvarenog stajanja, domet svega se vidi.

Očigledno je da je svaka od ovih varijanti podložna različitom tumačenju. Puno je ovakvih mesta u knjizi *Lao C'*. Upravo zbog toga, knjiga koja je pred vama, nudi dva prevoda, jedan, koji razbija ustaljenu organizaciju teksta, i drugi, koji daje kanonsku verziju izdeljenu na osamdeset jedan odeljak. Ove dve kompozicione celine se dopunjuju. Koliko je u njima prisutan duh prvobitnog zapisa i Lao C'ove namere, pitanje je na koje je teško odgovoriti.

Ključni pojam filosofije Lao C'a, **dao**, nisam prevodio. Prvo, što Lao C' sam ističe da je ovaj naziv (**dao**) iz nužde dat, i da je neadekvatan; drugo, što je nemoguće jednoznačno prevodom obuhvatiti celinu koju pokriva **dao**; treće, najčešći prevodi, kao: put, bog, moć, logos, apsolut, itd., zahvataju letimično, i po prirodi same stvari nedovoljno. Neka od ponuđenih rešenja potpuno promašuju. Zato sam pustio da ukupna sadržina teksta, svakom čitaocu shodno njegovom razumevanju, ponudi opise **daoa**.

Najbolje je naučiti kineski jezik i uspostaviti svoj dijalog sa Lao C'om. Možda će vam tada, mnoga određenja koja sam ovde ponudio, biti neodgovarajuća i neprecizna. Do tada, prihvatite ovaj prevod kao privremeno rešenje, ili još bolje kao podsticaj.

Otkriće¹⁸

U zimu 1995. godine, u selu Guodian koje pripada gradskoj oblasti grada Jingmen, u provinciji Hubei, otkrivene

¹⁸ Na međunarodnoj konferenciji koja je bila posvećena daoističkoj kulturi, a koja je održana od 11-16. avgusta 1996. godine u Pekingu, organizatori skupa su u formi kratkog saopštenja dali osnovne informacije o ovom arheološkom otkriću. Ovde iznosim najzanimljivije detalje iz tog izlaganja.

su grobnice za koje se pouzdano tvrdi da su pripadale staroj državi Chu. U sredini brdolikih uzvišenja nabacane zemlje, koje jasno ukazuju na nekoliko grobnica, nalazi se i ona pod rednim brojem jedan, u kojoj su arheolozi našli predmete i zapise na bambusovim letvicama, nedvosmisleno pokazujući da se radi o ostacima koji su nekada pripadali državi Chu. Naučnici procenjuju da ova nalazišta potiču iz srednjeg perioda razdoblja Zračenih država, što otprilike pada u četvrti vek pre naše ere. Možda i koja godina kasnije. Tu su otkriveni svežnji bambusovih letvica ispisanih starim pismom, među kojima je i deo zapisa, po sadržaju, veoma blizak knjizi *Lao Zi*. Oni u sebi nose nekoliko zanimljivih detalja koje ovde treba pomenuti.

Prvo, zapise bliske knjizi *Lao Zi*, čine tri svežnja bambusovih letvica ispisanih tako da svaki od njih ima sopstvenu dužinu teksta i verovatno su zasebno oblikovani. Po formi karaktera i sadržaju, među njima su zapisi dva svežnja bambusovih letvica veoma bliski knjizi *Lao C'*, samo se razlikuju po redosledu rečenica. U zapisu na bambusovim letvicama preostalog svežnja, oko polovine karaktera se ne nalazi u danas poznatoj verziji knjige *Lao C'*, dok je druga polovina teksta bliska njenom sadržaju.

Drugo, očigledno je da je u razdoblju Zračenih država bilo nekoliko različitih prepisa knjige *Lao C'*, i ovi zapisi će, kada se tokom ove (1997) godine u potpunosti objave, uneti puno svetla u prirodu veza koje postoje između prepisa na svili, verzije knjige *Lao C'* raširenoj u dinastiji Han i ispisanih tekstova na bambusovim letvicama.

Očigledno je da većina prevoda knjige *Lao C'*, koji su rađeni na osnovu kanonske verzije, daje samo jednu stranu ovog starog spisa. Posle ovih arheoloških otkrića, u mogućnosti smo da delimično rekonstruišemo veoma zanimljiv i složen put oblikovanja knjige *Lao C'*, koja je prošla brojne redakcije i doživela puno izmena tokom svoje duge istorije. Njena struktura je, sada sa većom sigurnošću to možemo reći,

bila takva da nije u sebi imala ni podelu na knjige o *dao* i *de*, ni podelu na odeljke. Izvorno, zbirka izreka, filosofema, poetsko sročeni misli Lao C'a, koje, verovatno, nije zapisao sam Lao C' već neko od njegovih sledbenika, vremenom je, zavisno od načina poimanja teksta i orijentacije prepisivača, istraživača, itd., postala strogo uobličena celina, kojoj se nije smelo ništa ni oduzeti ni dodati. U trenutku kada je ova knjiga postala osnovni spis daoističke religije, još više je bila prekrivena oreolom "svetog teksta", koji, kako daoisti misle, samo posvećenici i sledbenici *dao*a razumeju. Ne treba posebno naglašavati, da su i okviru daoizma različiti pravci i škole ovu knjigu, ili pojedine ključne reči iz nje, različito tumačili. Gotovo da je svako imao nekog "svog" Lao C'a, koga je, kako je vreme prolazilo, bilo sve teže razumeti i interpretirati. Ova, sa jedne strane, "slepa" odanost "autoritetima" u izučavanju Lao C'vog nauka, a sa druge, želja da se na "novi", "izvorniji", "originalniji" način priđe tekstu, i danas krasi gotovo sve one koji se odvažavaju da ga tumače ili prevode.

Ta, nazgled, paradoksalna osobina, prisutna je i u ovoj knjizi.

KNJIGA PRVA

德

DE

Bambusi, Wen Tong (1018-1079), dinastija Sung

* * *

- (Onaj ko poseduje) najviše *de*¹⁹ nema (potrebu da po svaku cenu zadobija) *de*, zato (on) zaista ima *de*.
(Onaj ko poseduje) niže *de* (stalno ističe kako on) ne gubi (nikad) *de*, zato (on), u stvari, ne poseduje *de*.
(Onaj ko poseduje) najviše *de*, dela iz praznog (*daoa*), i ničega nema što (on) nije u stanju da učini.
(Onaj ko poseduje) najviše *ren*²⁰, dela bez namernog ispoljavanja (tog) čina.
(Onaj ko poseduje) najviše *yi*²¹, dela bez namernog ispoljavanja (tog) čina.
(Onaj ko poseduje) najviše *li*²², i kada ga ne prihvate (ljudi), zasuču rukave, pljune u dlanove, (i nastoji da) narod usmerava ka njegovom upražnjanju.

Zato,

(tek kada se) izgubi *dao*, javlja se *de*;

(tek kada se) izgubi *de*, javlja se *ren*;

(tek kada se) izgubi *ren*, javlja se *yi*;

(tek kada se) izgubi *yi*, javlja se *li*,

U ovo *li* se ne može (do kraja) verovati,

(ono) predvodi kaos u svetu.

19 *de* – moć

20 *ren* – čovekoljublje

21 *yi* – pravda

22 *li* – ceremonijalno ili konvencionalno ponašanje

* * *

Neosnovane pretpostavke, kao površno (i ničim zasnovano)
pokazivanje *daovog* sjaja, početak su gluposti.
Zato, veliki muž boravi (tamo) gde je iskrenost (čina),
a ne (tamo) gde je lakomisljeno (dela);
gde je neukrašena jednostavnost (prostog),
a ne (tamo) gde je površna blistavost (izgleda).
Odbaci lakomisljeno i površnu blistavost,
a uzmi iskrenost i neukrašenu jednostavnost.

* * *

Od najranijih vremena htelo se *jedno*, i tako:
nebo se oslanja na (čisti) sjaj,
i ima (svoje) *jedno* (po kome jeste to što jeste);
zemlja se oslanja na (nepomućeni) mir,
i ima (svoje) *jedno* (po kome jeste to što jeste);
božansko se oslanja na (delatnost) šamana,
i ima (svoje) *jedno* (po kome jeste to što jeste);
duboka dolina reke se oslanja na (plodova) izobilje,
i ima (svoje) *jedno* (po kome jeste to što jeste);
sve stvari se oslanjaju na (prirodom datu) rodnu moć,
i imaju (svoje) *jedno* (po kome jesu to što jesu);
carica se oslanja na moć vladanja (narodom),
i ima (svoje) *jedno* (po kome jeste to što jeste).
Jer:
(da se) nebo ne oslanja na (čisti) sjaj,
plašim se da bi se (veoma brzo) otvorilo;
(da se) zemlja ne oslanja na (nepomućeni) mir,
plašim se da bi se (veoma brzo) raspala;
(da se) božansko ne oslanja na (delatnost) šamana,
plašim se da ga ne bi (uopšte) ni bilo;
(da se) duboka dolina reke ne oslanja na izobilje (plodova),
plašim se da bi (veoma brzo) bila napuštena;
(da se) sve stvari ne oslanjaju na (prirodom datu) rodnu
moć,
plašim se da bi (veoma brzo) iščeznule;
(da se) carica ne oslanja na vladanja moć,
plašim se da bi je narod (veoma brzo) svrgnuo (sa prestola).
Zato, mudrac čuva *jedno*,
koristeći ga, da uredi sve pod nebom.

* * *

Vredno (nužno) uzima bezvredno kao svoj koren,
gore (što vlada, nužno) uzima dole (kojim vlada) kao svoj temelj.

Zato, carica sama sebe naziva usamljenom i nemoćnom,
a car, lošim (vladarom);
zar to nije (pokazatelj da je) bezvredno uzeto kao vredno ?
Nije li tako ?
(Ono) što preziru obični ljudi je
usamljena i nemoćna carica i loš car.

* * *

Ko puno juri za slavom ne postaje slavan.

* * *

Ne treba čeznuti za lepotom žada,
ne treba tvrd kao kamen biti.

* * *

(Kada) uzvišen čovek čuje za *dao*, on se (potpuno) kreće u skladu sa njim,
(kada) čovek osrednjih (kvaliteta) čuje za *dao*,
(on) i razume (*dao*) i ne razume (*dao*),
i veruje (u njegovo postojanje) i ne veruje (u njegovo postojanje);
(kada) čovek nižih (kvaliteta) čuje za *dao*, grohotom se smeje.

Da se (takvi ljudi) ne smeju (*daou*),
teško da bi se (on i) mogao uzeti kao (sveprožimajući) *dao* !
Zato su (stari) ovako govorili:
Daou svetlo (ne vidimo), kao (da je) tama,
daou napredak (ne primećujemo), kao (da je) nazadovanje,
daou ravno (ne osećamo), kao (da je) neravno;
Najviše *de*²³ (izgleda) kao duboka rečna dolina (bez obilja plodova),

veliki sjaj (po svemu) kao (da je) maglena koprena,
(svuda) rašireno *de* (izgleda) kao (da je) nepotpuno,
stvaralačko *de* (čini se) kao dokono (u svom delanju),
jednostavno *de* kao (da je) večna) mena,
najuglastiji (predmeti) nemaju uglove,
najveći predmeti najkasnije se formiraju,
najjači (po glasnosti) zvuk je bezglasan,
najveći oblik je bezobličan.
Dao je duboko skriven i bez imena,
samo je on u stanju da (potpuno) sebe ostvari.

* * *

Daovo kretanje je vraćanje (nazad u sebe),
daova upotrebnost je meko (u temelju svakog pokazivanja).
(Sve) pod nebom je rođeno iz punog (bića),
puno (bića) je rođeno iz praznog (bića).
Dao rađa jedno,
jedno rađa dva,
dva rađa tri,
tri rađa sve stvari.
Sve stvari (u sebi) skrivaju *yin*²⁴, čuvaju *yang*²⁵,
u *qi*²⁶u podrhtavajućeg izlaženja je njihovo sjedinjavanje.

* * *

Sve se smanjuje uvećavanjem i uvećava smanjivanjem.

* * *

Ljudi jedni od drugih uče,
(a i) ja bih da poučim ljude:
(jako) zli, neće dočekati (prirodnu) laku smrt.
(Eto) to im kao učitelj nudim.

* * *

Pod nebom najmekše (u stanju je da) uđe u najtvrđe.
(Ova) nevidljiva moć ulazi tamo i gde prolaza nema.
Tu sam naučio dobre strane delanja iz praznog (*daova*).

²⁴ *yin* – osećeno, vlažno, pasivno

²⁵ *yang* – svetlo, suvo, aktivno

²⁶ *qi* – kosmički dah, energija

* * *

Šta je (za čoveka) bitnije, ugled (koji slava prati) ili
(u *daou* zasnovan) život ?
Šta je (za čoveka) vrednije, zdravlje (tela i duha) ili
bogatstvo (u novcu) ?
Šta više nesreću nosi, dobitak ili gubitak ?
(Nešto) prekomerno čuvati kao dragocenost,
sigurno će se (baš zbog toga) izgubiti.
Zato će(onaj)ko zna da postigne zadovoljenje (svojih
potreba),
izbeći povrede (i poniženja);
(onaj) ko zna da stane, pre nego ode predaleko,
neće navući na sebe nesreće,
(tako će ostvariti) dugovečnost i mir.

* * *

Najsavršenijoj stvari (po formi) kao da nešto nedostaje,
njena (moć da sebe ponudi na) upotrebu, nikada ne slabi.
Najbogatija (i duboko u biće ukorenjena) stvar,
kao da je prazna (i bez korena),
njena se korisnost nikada ne gubi.
Najpravednije izgleda (u svom ispoljavanju) nepravedno.
Najoštroumnije izgleda (u svom ispoljavanju) tupavo.
Najrečitije, kao da je (u svom ispoljavanju) nevešto sricanje.

* * *

(Bržim) hodom i (učestalim) pocupkivanjem, eliminiše se hladnoća zime,
(potpunim) mirom, eliminiše se vrelina leta.
(Onaj ko je) spokojan i (ko) iz praznog (*daoa*) dela je
primer
(kako se treba vladati) pod nebeskim pokrivačem.

* * *

(Kada) pod nebom (države) slede *dao*,
konjima se (koji se za rat čuvaju) obrađuju polja.
(Kada) pod nebom (države) ne slede *dao*,
(čak se i) bremenite kobile (koje obično u rat ne idu)
koriste u ratne svrhe.

* * *

(Oni koji) pate, nemaju puno želja,
(oni koji) stradaju, znaju kako da zadovolje žudnje,
(oni) koji su se o zakon ogrešili, nemaju preteranih prohteva
Zato,
zadovoljstvo (koje proističe) iz poznavanja (kako ostvariti)
zadovoljstvo, večno je zadovoljstvo.

* * *

Ne izlazi iz kuće (bića),
a zna (šta se dešava) pod nebeskim pokrivačem.
Ne izviruje kroz prozore (bića),
a (u stanju je da) zna *dao* neba.
Što dalje ideš (od mesta koje ti po prirodi pripada),
sve manje znaš (šta jeste a šta nije).
Zato, mudrac (koji je sjedinjen sa *daoom*),
ne ide (nigde) a zna,
ne gleda (raznovrsno spoljašnjeg sveta) a ima jasan uvid,
ne čini (besmisleno) i (baš zbog toga) uspeva.

* * *

(Ko) teži znanju, svakim danom uvećava (znanje i želje),
(ko) teži *daou*, svakim danom umanjuje (znanje i želje),
umanjivati i umanjivati (tako)
sve dok se ne postigne čin (iz) praznog (*daoa*).
(Ukoliko postignemo da) ne delamo (besmisleno), već
iz praznog (*daoa*),
nema stvari koja se ne može uraditi (sa uspehom).
(Ako nastojimo da) ovladamo (svim stvarima) pod nebom,
(treba) uvek prazno stvari (uzeti kao ono bitno).
(A ako besmisleni) čin pojave neke stvari uzmemo (kao
bitno),
(onda) ne vladamo ničim pod nebom.

* * *

Mudrac nema nepromenljivih osećanja,
(često) osećanja (drugih) ljudi uzima kao svoja (osećanja).

* * *

Prema dobrim (ljudima) sam dobar,
prema lošim (ljudima) sam takođe dobar,
tako ostvarujem (princip) dobrote.
(Onima) kojima se može verovati, verujem,
(onima) kojima se ne može verovati, takođe verujem,
tako ostvarujem (princip) vere.

* * *

(Sa) rođenjem stupamo u smrt.
Od deset su troje sjedinjeni sa (izvorom) rađanja,
od deset su troje sjedinjeni sa (izvorom) smrti.
Čovek (ukorenjen u *daou*) živi,
(ali) često (sopstvenom nesmotrenošću) od deset troje u smrt
odu.
Zašto je (to) tako ?
Zato što se suviše obraća pažnja na život (bez *daoa*).

* * *

Čuo sam da dobri (ljudi) koji život (u *daou*) vrednim drže,
u planinama nemaju strah od susreta sa
tigrom i nosorogom,
u ratu ih oružje (neprijatelja) ne ranjava.
(Prema njima) nosorog ne usmerava (svoj) rog,
tigar ne zariva (u njihovo telo) kandže (svoje),
vojnici (protiv njih) ne koriste oštrice noževa (svojih).
Zašto je (to) tako ?
Zato što se (još) nisu predali (izvoru) smrti.

* * *

Dao rađa sve stvari,
*de*²⁷ neguje sve stvari,
*wu*²⁸ (konačno) oblikuje sve stvari,
*qi*²⁹ dovršava (proces postvarenja za) sve stvari.
Zato one ne mogu a da ne ispolje (u punom svetlu)
bitnost *daoa* i vrednost *de* (po kojima uopšte i jesu);
niko im nalog ne daje (da se tako vladaju),
oduvek je to (u prirodi samih stvari) bilo.
Zbog toga,
dao sve rađa,
de sve neguje,
(oni gone u) rast i razvoj,
(oni gone u) plodova rod i sazrevanje (kao krajnje svrhe
bivanja)
(oni) prehranjuju i čuvaju (sve).
Rađaju a odsutni su (kao da ih nema),
čine a ne troše se (kao da nisu ništa ni učinili),
vode a ne vladaju (kao da ne utemeljuju sve),
ovo je (određeno) imenom, skriveno (tamom) *de*.

²⁷ *de* – moć

²⁸ *wu* – oblikujuće počelo (causa formalis)

²⁹ *qi* – tvorno počelo (causa materialis)

* * *

Sve pod nebeskim pokrivačem ima (svoj) izvor,
to je majka (u kojoj su koreni) svih stvari.
(Ako) upoznamo njihovu majku,
(u stanju smo i da) spoznamo njenu decu.
Spoznajom dece,
vraćamo se (u iskon iz koga su potekla) i čuvamo (tako)
majku,
do kraja (života) nema opasnosti (da ćemo izgubiti koren
po kome jesmo).

* * *

Obuzdaj svoja (kroz otvore što svet primaju) čula,
zatvori (spoznaj) vrata svoja,
do kraja (životnog toka) nećeš osetiti patnju (i bol).
(Ali) razuzdaj svoja (kroz otvore što svet primaju) čula,
posveti se (bez ostatka) stvarima (koje spoznaja nudi),
do kraja (života) neće (ti) biti spasa.

* * *

Ko vidi najsićušnije (po obliku) ima jasno viđenje,
ko (u sebi) čuva meko ima (veliku) snagu.
Koristi se (iskonskom) svetlošću (*daoa*),
vrati se jasnom gledanju koje vidi (najsicušnije po obliku
stvari)
(i tako) nećeš na sebe navući nesreću,
ovo je (po svemu) u skladu sa uvek prisutnim (*daoom*).

* * *

Ako imam (bar malo) znanja,
krenuću velikim putem (*daoa*),
(samo) strahujem da ne odem stranputicom (gde *daoa*
nema).

Veliki put (*daoa*) je ravan (bez prepreka),
ali ljudi (i pored toga, vole da) idu prečicama (gde *daoa*
nema).

* * *

(Carske) palate su čiste i lepo uređene,
polja (naroda) obrasla korovom,
ambari prazni,
(a oni gore) obučeni u raskošna odela,
opasani vrednim mačevima,
prekomerno pohlepni gomilaju blago,
vođe su to (lopovskih) bandi (a ne ugledni građani).
Koliko su samo (oni i njihova dela) udaljeni od *daoa* !

* * *

(Onoga) ko je ukorenjen (u *daou*) ne možeš iskoreniti,
(onaj) ko je prigrlio (*dao*) neće ga (nikad) ispustiti,
(ako se) deca i unuci (drže ovog načela)
uvek će prinositi žrtve (bogovima i duhovima predaka).

(Onaj) ko neguje (gore date principe),
(poseduje) pravilno usmereno *de*³⁰;
porodica koja neguje (gore date principe),
(poseduje) *de* koje višak (snage) pokazuje;
okrug (države) koji neguje (gore date principe),
(poseduje) *de* koje ga čini vodećim (u državi);
država koja neguje (gore date principe),
(poseduje) *de* koje je (nužno) čini jakom;
(sve) pod nebom što neguje (gore date principe),
(poseduje) univerzalno *de*.

Zato,
na onom ko odgaja (*dao*) vidi se dobrobit (ličnog) odgoja,
na porodici koja odgaja (*dao*) vidi se dobrobit porodičnog
(odgoja),
na državi koja odgaja (*dao*) vidi se dobrobit državnog
(odgoja),
na svemu pod nebom što odgaja (*dao*) vidi se dobrobit
(takvog čina).

30 *de* – moć

* * *

Čovek prožet *de*³¹
upoređuje se sa detetom.
(Dete) otrovne zmiije i insekti ne ujedaju,
(dete) divlji tigar ne napada,
(dete) divlje ptice ne saleću.
(Detetovi) mišići i kosti su opuštene i meki,
ali pesnice (može) jako (da) stisne.
(Dete) ne zna za polno sjedinjavanje muškarca i žene,
ali mu često maleni polni organ (seksualnom željom
potaknut) poigrava,
rodne moći je to javljanje.
Ceo dan plače (dete) ne zadržavajući glas,
to je pokazatelj skladne usklađenosti (sa prirodom
sopstvenog bića).
Znati (kako se postiže) sklad (sa sopstvenom prirodom)
je uvek biti (sa *daoom*),
znati (pojave) uvek prisutnog (*daoa*)
je jasno viđenje (proviđenje).
Nezasita žudnja za užicima života
je nesreća.
(Ako) čežnja (srca) upravlja životnim dahom,
to je snaga (koja troši životnu moć).
(Kada) biće (neodgovorno troši svoju moć u želji da)
postane
veliko,
(prevremeno) stari.
To nije u skladu sa *daoom*,
bez usklađenosti sa njim u predvorju smo smrti (bića).

31 *de* – moć

* * *

(Onaj) ko zna (*dao*) ne govori (besmisleno),
(onaj) ko govori (besmisleno) ne zna (*dao*).

* * *

Zatvorio je svoje otvore (žudnje),
zapečatio je svoja vrata (znanja),
ugasio je svetlost mudrosti svoje,
(učinio je da) poput prašine na putu (bude),
otupio je ubojitu oštricu svoju,
odrekao se rasprava svojih,
ovo (javljanje) se zove *tajnovito sjedinjavanje* (sa *daoom*);
Zato (čoveku *daoa*)
ne možeš biti blizak,
ne možeš biti dalek,
ne možeš učiniti da iz (lične) koristi dela,
ne možeš učiniti da na (svoju) štetu čini,
ne možeš (ukazati) poštovanje,
ne možeš (uputiti) prezir.

* * *

Na utemeljenim (u *daou*) zakonima (treba) uređivati državu.

Na neobičnoj (strategiji ukorenjenoj u *daou*) treba povesti vojsku (u rat).

Bez delanja (koje se suprotstavlja *daou*), (treba) vladati (svim stvarima) pod nebom.

Kako znam da je (to baš) tako?

Na osnovu ovoga :

Što je više ograničenja (zakonom propisanih), narod je sve siromašniji.

Što je u (rukama) naroda više dragocene (vojne tehnike i) robe,

država je (sve) više u haosu.

Što je narod veštiji

(veliki broj) neobičnih stvari nastaje.

Što su (obimniji i) detaljniji zakoni,

sve je veći broj kriminalaca (i prevaranta svih vrsta).

Zato mudrac kaže:

Ništa ne činim (protiv *dao*a), narod se (sam od sebe) menja.

Spokojan sam (u *daou*), narod valjano ostvaruje (svoje biće).

Ništa ne stvaram (van *dao*a), narod je (sam od sebe) bogatiji.

Nemam (preteranih) zahteva, narod (sam od sebe) ostvaruje jednostavnost (i puno bivanja).

* * *

(Kada je) politika (koju vladar vodi) jasna i naklonjena narodu,

narod je (prema njoj) iskren (i pun poštovanja).

(Kada je) politika (koju vladar vodi) mutna i neprimerena narodu,

narod je (prema njoj) obazriv (i promućuran).

Otuda je mudrac:

pravedan, ne nanosi zlo ljudima;

oštar, ali ne povređuje ljude;

otvoren (i pošten) a ne prevrtljiv (i razuzdan).

(Svetlošću mudrosti) zrači ali ne zaslepljuje (ljude).

* * *

Ah nesreće, sreća je u vama.

Ah sreće, nesreća je u vama.

Ko (je taj ko) zna njihov svršetak ?

Nemaju oni (u svom javljanju) nikakvih pravila.

Ispravno se za čas okrene u neispravno,

dobro u trenu postane zlo.

Čovekova (neobjašnjiva) upletenost (u haotično bivanje) odavno traje!

* * *

Usmeriti narod (ka *daou*), prinositi darove
(božanskom) Nebu.

Ništa bolje (i značajnije)
od kultivisanja duhovne žudnje i štedljivog korišćenja
(sopstvene) energije.

To je rana priprema (za okretanje *daou*).
Rano se pripremati (za okretanje *daou*), ostvaruje
(postignuće
u kome se) neprekidno sakupljanje *de* (vidi kao bitno).
Neprekidno sakupljati *de*³², čini da (se moć sabira i da)
nema

ničega što se (sa tim) ne može savladati.
(*De* sa kojim se) sve može savladati,
beskrajno je (u svom pokazivanju).
(*De*) beskrajno (u svom pokazivanju),
čuva (temelje na kojima počivaju) države.
(*Ko*) ovlada temeljima (na kojima počivaju) države,
dugo će postojati.

Ovo je :
dubokog i snažnog korena,
dugovečnog života ishodište - *dao*.

* * *

Upravljati velikom državom je kao da pečete malu ribu
(nemojte je često obrtati, raspašće se).

* * *

Sa *daoum* vladati (svim stvarima) pod nebom,
(čini da) demoni ne mogu ispoljiti svoju čudesnu moć.
I ne samo da demoni ne mogu ispoljiti svoju čudesnu moć,
već (iako se javi) njihova čudesna moć (ona je takva da)
ne povređuje ljude.
I ne samo da njihova čudesna moć ne povređuje ljude,
već i mudrac (po prirodi svoga bića) ne povređuje ljude.
Na taj način i demoni i mudrac ne povređuju ljude,
(i u stanju su da se) vrate svako svojoj prirodi (i tu uspoکوje).

* * *

Velika država (liči na) niže tokove reka i potoka.
Svemu pod nebom utoka je *dao*,
kao što i potoci i male reke u (velike) reke i mora utiču .
(Velike) reke i mora, jer borave nisko, vladari su manjih
tokova.
To liči na mesto ženske rodne moći,
ona uvek svojim (prirodnim) mirom pobeđuje mušku
(delatnu) prirodu.
(I baš) zbog (tog) mira, ona (je u stanju da) boravi nisko.

* * *

Velika država je nenametljiva (u svom odnosu) prema maloj državi, prihvata je (takvom kakva jeste i stiće njeno poverenje).

Mala država je nenametljiva (u svom odnosu) prema velikoj državi, prihvata je (takvom kakva jeste i stiće njeno poverenje).

Zato,
(često) velika država skromnošću dobija (poverenje malih država),
(često) mala država skromnošću dobija (poverenje velikih država).

Velika država (koja nenametljivo nastupa) ne grabi (imovinu) ljudi (malih država).

Mala država (koja nenametljivo dela) ne nastoji (da) iskoristi

veliku (za svoje sebične ciljeve).

(Tako) i jedna i druga (država) ostvaruju ono što žele.

Velika država, posebno, treba da se drži skromno (prema drugima).

* * *

Dao je (ono) po čemu sve stvari jesu (to što jesu),
dobri ljudi (ga) kao dragulj (paze),
loši ljudi (ga) kao (ono) bitno (za životnu moć) čuvaju.
Lepo izgovorene reči navode (ljudi) da ih poštuju
(i od njih uče),
lepo izvedena dela navode (ljudi) da obrate pažnju (na njih).
Kako (*dao*) loši ljudi
mogu odbaciti ?
Zato, ustoličavamo sina neba,
postavljamo carske službenike,
(poklanjamo) žad (kao) prvo,
četiri (vrana) konja (kao) drugo (u službi obrednih darova),
(ali) zar (im) nije bolje darovati *dao* (kao dragoceno obrednog čina)

Zašto se u drevno vreme tako (puno) vrednovao *dao* ?
Svi koji su mu težili nisu (ga) nužno (i) dobili,
(ali) zar su ga oni koji su se ogrešili o njega mogli izbeći ?
Eto, zbog toga je (*dao*) vrednovan kao nešto dragoceno pod nebeskim pokrivačem.

* * *

Delanje iz praznog (*daoa*) uzmi kao (nezamislivo) delanje,
događanje iz praznog(*daoa*)uzmi kao
(nezamislivo) događanje,
ukuse iz praznog (*daoa*) uzmi kao (ne)ukusne.

* * *

(Kada)rešavamo teškoće (prvo treba) krenuti od prostih stvari,
(kada)planiramo velika dela (prvo treba) krenuti od malih stvari.

Beznačajne stvari (obavljaj kao da su) značajne,
(prema)malom(se ponašaj kao da je) veliko.
(Ako misliš da je)nešto lako, sigurno (će iskrsnuti)puno teškoća.

Teškoće (koje susretneš) pod nebeskim pokrivačem,
rešavaj (polazeći) od (njihovih) lakših strana.
Zato mudrac obraća pažnju na teškoće (pre nego se i jave),
i do kraja (on) nema problema sa njima.

Velika dela započinjemo sitnicama.

Veliko drvo širokog stabla izraslo je iz malog pupoljaka,
devetosprata pagoda,

diže se iz (jedne) grudve zemlje,

put od hiljadu li³³

započinje jednim korakom.

To je razlog što mudrac ne čini velika dela,
(ali baš) zbog toga je (u stanju) da ih ostvari.

* * *

(Ako) olako dajete obećanja sigurno će tražiti da ih (i) ispunite.

* * *

Lako je sačuvati (i negovati) nepokretne stvari;
lako je planirati za ono što se (oblikom) javilo nije;
lako je slomiti (i pokoriti)ono što je nemoćno (da otpor
pruži);
lako je izgubiti (zauvek) ono što je (po prirodi) malo.

* * *

Potrebno je pre nego se(nešto)desi unapred(videti da će se desiti) ovladati(njime i tako ga preduprediti).
Potrebno je pre nego nastupi haos(videti da haotično stupa) pripremiti se (za njega i tako ga preduhitriti).

33 li - 1/2 km

* * *

Delaj (protiv *daoa* i) pokvarićeš (potku bića);
vladaj (protiv *daoa*) izgubićeš (sve).
Zato, mudrac
dela iz praznog (*daoa*) i ne kvari (potku bića),
vlada iz praznog (*daoa*) i ne gubi (ništa).
Ljudi (često) na pragu uspeha (sve) pokvare.
(Ako) na kraju (nekog delanja) ostvarujemo (istu
predanost)
kao na početku, ništa nećemo pokvariti.

* * *

Mudrac
žudi (za *daoom*) bez žudnje da bude (sa stvarima za kojima
drugi čeznu),
uči (ono što drugi) ne uče.
Ispravlja greške ljudi (koji ne slede *dao*).
Pomaže (svim) stvarima (da se)po (sopstvenoj) prirodi
(razvijaju),
a ne (goni ih na silu, besmisleno) namerom (da se po
nečijem mnjenju formiraju).

* * *

Dobri ljudi starine (koji su) ostvarili (sjedinenje sa) *daoom*,
nisu (želeli da) narod ima uvid (u nebitne stvari),
(već da) oni (uvek) budu neuki (za stvari izvan *daoa*).
Nije lako voditi narod,
u njemu je puno (različitih) mnjenja (o tome kako urediti
državu).
Ako pomoću (te lepeze) mnjenja (nastojimo da) uredimo
državu,
eto njene nesreće.
Bez (osvrtnja na) mnjenja urediti državu,
to je njena sreća.
Razumeti ova dva oblika (vladanja) je (veoma važan)
princip.
Ukoliko ga (uvek) imamo na umu, (onda)sledimo *tajnovito*
de.³⁴
(Ovo) *tajnovito de* je tako duboko, tako daleko(od sveta
pojavnog),
ono se sa oblikujućim počelom (zajedno) obrće (ka izvoru).
Po tom obrtnanju najviše se slaže sa prirodom (*daoa*).

34 *de* – suštastvo

* * *

Namera da se vodi narod,
nužno (podrazumeva da) govor (upućen njemu) bude
(primeren
prirodi njegovog bića, koja je) ka dole (usmerena).
(Težnja) da se ispred naroda (ide),
nužno (podrazumeva da) sopstveno biće stavimo iza
(interesa naroda).

To je razlog što mudrac
(iako) predvodi, nije opterećen time,
(iako) vlada, narod to ne doživljava kao tragediju.
Zato (svi) pod nebeskim pokrivačem prihvataju (vladavinu
mudraca) sa naklonošću (prema) njemu.

* * *

Umanji (teritoriju) države, smanji (njen broj) stanovnika,
puno je toga što nije potrebno (za život u *daou*).
Ukaži narodu (na to) da (treba) obratiti pažnju na
(opasnost od nasilne) smrti,
i da se (ne isplati) odlazak u daleka mesta (u potrazi za
daoom).

Iako imaš i brodova i kola (ako druguješ sa *daoom*) nema
potrebe da sa njima kreneš (na put).
Iako su oklopi i oružje spremni (ako si blizak *daou*) ti ih
nećeš upotrebiti.
(Potrebno je) uputiti ljude da se vrate (drevnom) vezivanju
čvorova da bi zabeležili (i upamtili) neki događaj.
(Podsetiti ljude kako) da spremaju ukusna jela,
(da se) lepo oblače,
(da) udobno (opreme) dom,
(da se) sa uživanjem (predaju) običajima (drevnim),
(da) sa susednim državama održavaju dobre odnose,
(da) spokojno slušaju kokodakanje kokošaka i lavež pasa,
(i da konačno) do (duboke) starosti i (prirodne) smrti
ne (stupaju u) sukobe (koji dalje od *daoa* vode).

* * *

Istinite reči nisu lepe (za uho),
lepe reči (za uho, obično) nisu istinite.

* * *

Ljudi koji rade dobro (u skladu sa *daoom*)
nije veliki broj,
velika većina ljudi
ne radi dobro.

* * *

(Oni) koji razumeju (*dao*) nisu sveznalice,
sveznalice ne razumeju (*dao*).

* * *

Mudrac ne čuva (sebično za sebe),
do kraja (svojih moći) pomaže druge (ljudе).
Neba dao
dobro čini (svim stvarima) i ne povređuje (ih).
Mudraca *dao*
(ljudima) ispunjenje donosi i ne (goni ih u besmislene)
sukobe.

* * *

(Svi) pod nebom kažu da je moj *dao* (po moćima) veliki,
ali (meni) ne izgleda (da je to baš tako).
A da je i veliki (kao što kažu da je),
ni jednoj konkretnoj (oblikom prisutnoj) stvari sličan nije,
ako (slučajno) liči (pojavi nekoj) odavno bi beznačajan bio!

* * *

Ja imam tri principa, njima sam ovladao i njih se
pridržavam : prvi je, milosrdna ljubav;
drugi je, štedljivost (u rasipanju iskonske moći);
treći je, ne biti (nikad) ispred (drugih) ljudi.
(Ako) milosrdno ljubiš (onda si u stanju da budeš) hrabar,
(ako) štediš (onda si u staju da budeš) bogat,
(ako) ne ideš ispred (drugih) ljudi (onda si u stanju da)
vodiš.

Danas
odbacuju milosrdnu ljubav a žele (da postanu) hrabri,
odbacuju štedljivost a žele (da ostvare) bogatstvo,
odbacuju skromnost (uzmicanja i neisticanja) a žele da vode
narod,
(takvim postupcima sigurno idu) u smrt.
Tolerantnošću
milosrdne ljubavi
u ratu pobeđuješ,
bogatstvo (sigurno) čuvaš.
(Ako) nebo nekome (slučajno) pomaže, štiti ga
milosrdnom ljubavlju.

* * *

Uspešno (obavlja poziv) vojskovođe (ko) ne koristi vojnu silu,
uspešno se bori (ko) ne pada u ljutnju (i bes),
uspešno pobeđuje neprijatelja (ko se uopšte i) ne bori sa njim,
uspešno vlada (i koristi se) ljudima (ko se postavi) niže od njih.

On se ne sukobljava (ni sa kim),
tako, nema nikoga, pod nebeskim pokrivačem, ko se može (sa njim) boriti.
Ovo je (određeno kao):
*de*³⁵ ne sukobljava,
umeće vladanja ljudima,
usklađenost sa nebom (i njegovim menama).
(Ovo su bili) najviši principi starine.

* * *

Vojni stratezi (lepo) kažu :
"(Radije) ne napadaj, brani se,
(radije) ne napreduj (sa vojskom) ni stopu, povuci se korak (nazad)." Što će reći:
(Iako vojska stoji) u borbenom poretku (kao da) nema borbenog poretka (spremnog za borbu);
(iako treba samo) podići ruku (i označiti početak napada, kao da)
nema ruke (koja bi to uradila);
(iako se vojska) suprotstavlja neprijatelju (sve je kao da) nema neprijatelja (dostojnog pažnje);
(iako) ima (puno različitog) oružja, (kao da uopšte) nema oružja (koje se u borbi može upotrebiti).
Nema veće nesreće (u ratu) od preziranja (snage) neprijatelja,
preziranjem (snage) neprijatelja, gube se moja *tri dragocena* principa.
Zato,
kada se dve vojske sukobe,
gubi (ona strana) koja pobeđuje (jer opijena pobedom zaboravlja
na *tri dragocena* principa, to u tragediju vodi).

* * *

Moj govor je lako razumeti,
lako ga je slediti.
Ali pod nebom nema (onih) koji razumeju,
nema (onih) koji slede (*dao*).
Govor ima (svoj) smisao, (svoju) svrhu;
događanje ima (svoje) korene, (svoje) temelje.
I zato što ne razumeju (ovo),
ne razumeju ni mene.
Sve je manje (onih) koji razabiraju (moju priču),
(a još su) ređi (oni) koji me slede.
Tako,
mudrac (koji druguje sa *daoom*)
oblači prosto odelo, u sebi je lep, dragocen poput žada.

* * *

Znati (*dao*) a (osećati da) ne znaš (puno o njemu) to je
najviše
(znanje),
ne znati (*dao*) a (misliti da ga) kao znaš, to je glupost (koja
vodi u bolest).
(Samo ako) ovu manu bolešću (duha) smatraš, (od nje)
oboleti nećeš.
Mudrac ne boluje (od ovoga),
jer je (ovu) bolest (duha kao) bolest (spoznao),
zato (on) ne boluje (od bolesti ove).

* * *

Ne treba nasiljem (uznemiravati) prebivališta ljudi,
ne treba život naroda ometati.
Samo (ako vladar) ne ometa život naroda,
narod ga neće mrzeti (i proklinjati).

* * *

Mudrac
jedino teži znanju (o *daou*), a ne samopokazivanju,
jedino teži (da) ljubeći (*dao* očuva) svoje biće (i) ne (vidi
sebe
kao nekog ko je) uzvišen (i u bilo čemu vredniji od drugih).
Zato (on) odbacuje (samopokazivanje i uzvišenost svoga
bića kao)
drugo (i nebitno),
a uzima (znanje o *daou* i ljubav prema *daou* kao)
prvo (i bitno).

* * *

(Ludo) hrabar ide u smrt,
(umereno) hrabar bez (pokazivanja preterane) hrabrosti,
ostaje u
životu.
(Krajnji ishod) ove dve (vrste) hrabrosti je (da) jedna
donosi
korist, druga štetu.
Ko zna razloge
nenaklonosti neba (prema nekome ili nečemu).

* * *

Dao neba (je da)
bez borbe pobeđuje,
bez (izgovorenih) reči odgovara,
bez (bilo kakvog) poziva dolazi,
sporo (se kreće) ali sa (dobrim) planom.
Nebesa (u kosmosu) mreža je prazna,
(iako su joj) otvori rasejani, ona (ništa) ne gubi.

* * *

(Ako se) narod ne plaši smrti,
zašto ga njome plaše ?
ako je on u strahu od nje,
one (koji) zlo i nesreće (protivno *daou* ljudima) čine
(*dao će*) stiče i u smrt poslati.
ko će (pod takvim okolnostima) imati hrabrosti to da
ponovi ?

* * *

Obično postoji neko (čija je dužnost) da ubija (po nalogu države).
Zameniti (tog) dželata (u obavljanju njegovog posla),
to je kao kada bi menjao drvoseču u obaranju stabala.
(Kada) menjaš drvoseču u obaranju stabala
gotovo po pravilu povrediš sopstvene ruke!

* * *

Narod je gladan jer mu (vladari) uzimaju previše
u hrani, zato je gladan.
Narodom je teško vladati jer vladari nepromišljeno delaju
(protiv njega),
zato je njime teško vladati.
Narod (bez smisla) umire jer (ga) vladari (žrtvuju i tako)
štite sopstveni život,
zato narod (bez smisla) umire (i gine).
Narod na smrt bez straha gleda jer je zaokupljen borbom za
goli život.
Pametniji su (oni) koji ne cene (previše) život (bez *daoa*),
od onih koji preterano (žrtvujući druge) najvrednijim
(svoj) život drže.

* * *

Telo živog čoveka je meko i gipko,
kada umre (ono postaje) čvrsto i kruto.
Sve stvari, biljke, za života su pokretne i savitljive,
kada minu (postaju) sasušene i krte.
Zato čvrsto i kruto (biće) pripada smrti,
meko i gipko (biće) pripada životu.
Otuda
(kada) vojska ojača (do krajnjih granica svoje moći)
slabi (njena snaga).
(Kada) drvo izraste (do pune zrelosti svoje) poseku ga.
Mesto jakog je u opadanju (njegove snage),
mesto mekog je u uzdizanju (njegove snage).

* * *

Nije li *dao neba*

kao natezanje luka (i nišanjenje strelom)?

(Ako strela leti) visoko, obori (luk) malo niže,

(ako strela leti) nisko, podigni (luk) malo više,

(ako je) suviše (nategnut luk) otpusti malo,

(ako je) nedovoljno (nategnut luk) zategni malo.

Neba dao (je):

Umanjiti (gde je) prekomerno, dodati (gde je) malo;

čoveka *dao* nije (baš) ovakav —

umanjuje (onima koji već imaju) malo,

uvećava (onima koji već imaju) puno.

Ko je u stanju da puno daruje (onima koji nemaju) pod
neбом?

(Verovatno) samo (onaj) ko je (sjedinjen) sa *daoom* to
može.

* * *

Mudrac

pokreće sve (stvari) ali ne (misli) da (u bilo čemu) ima

moć (nad njima),

uspeva ali ne ističe (lični) uspeh,

ne žudi da pokaže (ni malo od svojih) sposobnosti.

* * *

Pod nebom (ničeg) mekšeg od vode,
ali nema te sile koja je može pokoriti,
ništa se (po snazi) ne može sa njom meriti.

Meko (po prirodi) vlada jakim,

gipko (po prirodi) vlada krutim,

pod nebom nema (čoveka) koji to ne zna,

(ali) malo (ljudi) dela (u skladu sa tim).

Otuda mudrac kaže:

(onaj ko je u stanju da) podnosi poniženja (na isti način na
koji to podnosi cela zemlja), on je (besprekoran) vladar (te
države;

(onaj ko je u stanju da) trpi nedaće (na isti način na koji to
trpi

cela zajednica) on je car (svega) pod nebom.

(Ovo je) ispravan govor,

(ali) kao da je obrnut (od onoga što se obično priča).

* * *

(I kad) umiriš veliku mržnju,

(u srcu) ipak ostaje (nešto) mržnje;

kako (sa tim tragom mržnje) ispravno delati?

Na mržnju (ljudi) odgovaraj iz *de*.³⁶

36 *de* – suštastvo

* * *

Mudrac (čuva kao dragoceno) ono pozajmljeno (od *daoa*),
i ne uzima od ljudi (to što je i njima samo)
pozajmljeno.

(Čovek koji) ima (najviše) *de*³⁷ velikodušno (kao)
carski činovnik (kome je to posao) daruje (ljudima);
(čovek koji) nema *de* (ovog ranga) sitničavo (kao)
carski činovnik (kome je to posao) grabi od drugih (ljudi).

* * *

(Iako) *neba dao* nema naklonosti,
(ipak, izgleda da je) uvek tu (i da pomaže)
dobrom čoveku.

KNJIGA DRUGA

道

DAO

³⁷ *de* – moć

Konjanik strelac, Li Zinhua (899-936), dinastija Sung

* * *

Dao, koji se (jezikom) da pokazati, nije večni *dao*.
Ime, koje se (govorom) da izreći, nije večno ime.
Prazno, svih stvari je ishodište;
Puno, svih stvari je majka.
Zato iz praznog čudesnost svega se vidi,
iz punog, domet svega se vidi.
(Prazno i puno) ovo dvoje, različita su imena istog izvora,
(njihovo sabiranje) u jedno, zove se duboko i skriveno.
Duboko i skriveno, ah, (kako samo) duboko i skriveno,
čudesna i nedokučiva su to vrata.

* * *

Ukoliko na svetu postoji samo lepo,
onda ni ono ne (može da) postoji;
Ukoliko na svetu postoji samo dobro,
onda ni ono ne (može da) postoji.
Zato,
puno i prazno rađaju jedno drugo,
teško i lako se oslanjaju jedno ne drugo,
dugo i kratko oblikuju jedno drugo,
visoko i nisko (suočeni) uspostavljaju jedno drugo,
zvuk i glas (zajedno) harmoniju čine,
pre i posle (po prirodnom redu) slede jedno drugo.

* * *

Bez reči podučavaj,
dobre strane praznog (*daoa*) čuvaj u sebi,
malo je (onih) koji to mogu postići!
Zato mudrac ne čini (besmisleno) već iz praznog (*daoa*) dela,
podučava delom, a ne (praznom) pričom.

* * *

Sve stvari se (na osnovu svoje sopstvene prirode) razvijaju,
a *ono* se ne meša u to.
Čini, ali ne misli da je to vredno (pomena),
sa velikim umećem stvara, ne ističući svoj udeo u tome.
I baš zbog te skromnosti,
njegova se zasluga ne može izgubiti.

* * *

Ne ističi sposobnosti,
sa ljudima nećeš imati sukoba.
Ne obraćaj pažnju na (vredne i) neobične stvari,
ljudе na krađu navesti nećeš.
Ne ukazuј previše na ono što žudnju mami,
ljudi pomamni neće biti.
Ovako mudrac uređuje (svet ljudi):
Prazni im srca (um), puni stomake;
gasi im strasti, jača tela.
Često navodi ljude da ne teže (beskorisnom) znanju i
(ne gaje lažne) nade, a one koji sebe
smatraju pametnim, obeshrabruje da (po svom mnenju) čine.
(Zato) delaj iz praznog (*daoa*) i nema stvari koja neće
uspети.

* * *

Dao je prazan i bez oblika,
neiscrпно upotreblјiv.
Ah, kako je samo dubok,
izgleda da je praotac svega.
Nikada se (potpuno) ne pojavlјuje,
skroman u svojoj moći.
Ne sukoblјava se,
(susretne li) svetlo, on je svetlo,
(susretne li) prašinu, on je prašina.
Ah, kako je samo nevidlјiv,
iako ga nema on ipak jeste.
Ja ne znam odakle dolazi,
čini mi se (da je) pre svih bogova
on već bio tu.

* * *

Nebo i Zemlja nemaju naklonosti (ni prema čemu/kome),
sve stvari su za njih psi od slame (žrtvenih obreda).
Mudrac nema naklonosti (ni prema čemu/kome),
ljudi su za njega psi od slame (žrtvenih obreda).

* * *

Nije li to između Neba i Zemlje jedan (veliki) meh?
(Iako je) prazan neiscrпно (je) moći;
što više pumpaš više iz njega izvire.

* * *

Puno priče brojne nevolje,
bolje je usredsrediti se ka unutaršnjem.

* * *

Promene praznog (u dubinama *daoa*) nikada ne prestaju,
tu je (po iskonu) duboka i tajanstvena (moć) ženskog polnog
organa.

Njena vrata izvor su Neba i Zemlje.
Ah, kako je nevidljiva i neiscrpna (ta moć),
beskrajno deluje.

* * *

Od iskona je bilo Neba, od iskona je bilo Zemlje.
Oni imaju (moć) večnog trajanja jer ne postoje samo sebe
radi,

stoga uvek jesu.
Zato, mudrac (u skladu sa njima) iza drugih stoji,
a ipak je ispred svih.
Sebe izvan (svega) stavlja,
a ipak (u svemu skriveno) stoji (*dao* po kome i on jeste).
Ne pokazuje li tako svoju nesebičnost?
Da, tako (on) postiže cilj (sjedinenje sa *daoom*).

* * *

Najviše dobro je kao voda.
Ona pomaže svemu i ne sukobljava se,
teče ka neuglednim mestima koja (obično) ljudi preziru,
i po tome je najbliža *daou*.
(Čovek koji) poseduje (najviše) dobro (kao voda)
boravi u oskudnom okruženju.
Srce mu (kao voda) odiše dubokim mirom.
U ophođenju je (kao voda) prislan.
Govor mu je (kao voda) neposredan.
U političkim igrama (kao voda) pronalazi najbolja rešenja.
U svemu što čini (kao voda) uspeva.
U svom kretanju (kao voda) u skladu je sa promenama
vremena.
I baš zbog toga što se (kao voda) ničemu i nikome ne
suprotstavlja, ne može izgubiti i ne može biti poražen.

* * *

Vrč do vrha pun, bolje ne sipaj više.
Poslovati sa (dobro) naoštrenom (i zašiljenom) alatkom
(od gvožđa),
teško ju je (dugo) takvom očuvati.
Zlatom i dragim kamenjem puna soba, niko nije u stanju to
da sakrije.
Bogat a arogantan, sam sebi zlo čini.
Povući se kada je (delo) završeno,
to je *dao neba*.

* * *

Bil' mogao duh i telo u *jedno* obuhvatiti, da se (večno)
ne odvoje?

Bil' mogao (seme/spermu zadržati) pritajiti *qi*,³⁸
(snagu i) meko objediniti, kao *fetus* (bez strasti) biti?
Bil' mogao prašinu (spekulativne misli) očistiti,
da (ni jedno njeno) zrno ne padne na (tamno i) duboko
ogledalo (duše)?

Bil' mogao ljubiti narod, urediti zemlju,
a da ne saznaju (da si delao iz *daoa*)?

Bil' mogao nevolje (pet)čula izbeći, (očuvati mir i) blago
postupati ?

Bil' mogao svet razumeti, a da stupaš (samoniklo) iz
praznog
(*dao-a*) ?

* * *

(*Dao* sve stvari) rađa i čuva,
neguje a ne poseduje.
Pokreće ih bez snage,
vodi ih (a prirodu njihovog bića) ne sputava.
To se zove *xuan de*.³⁹

* * *

Trideset paočanica (točka kola konjskih) povezani glavčinu
čine,

tek sa njenom prazninom svrha kola se vidi.
Mešanjem grnčarske gline (kućno) posuđe se pravi,
sa praznim njihovih oblika svrha im se vidi.
Probijanjem prozora i vrata kuća se pravi,
tek sa praznim njihovih otvora svrha kuće se vidi.
Odavde je puno (ono) upotrebljivo za čoveka,
a prazno je njegova svrha (i primena).

* * *

Pet boja zaslepljuju oči,
pet melodija zaglušuju uši,
pet ukusa, bezukusno u ustima (ostaje).
Konji u galopu, lov, (do ludila) srce uzbuđuju.
Retki (i dragoceni) predmeti na zlo čoveka navode.
Zato
mudrac dela zbog unutrašnjeg a ne zbog spoljašnjeg.

³⁸ *qi* – dah

³⁹ *xuan de* – duboka i čudesna moć ispoljavanja *daoa*

* * *

Prihvatiti (nečiju) uslugu (zdravo za gotovo),
kao da ste prihvatili (sopstvenu) sramotu.
Obraćati veliku pažnju na nesreće (sveta),
znači da držite puno do sebe (samih).
Šta to znači (kada kažemo): Prihvatiti (nečiju) uslugu
(zdravo za gotovo) kao da ste prihvatili (sopstvenu)
sramotu?

Ko uslugu čini (sebe) uzdiže,
ko uslugu prima (sebe) unižava.
Biti predmet toga, sramotno je,
izgubiti to, sramotno je;
to (je ono što) zovemo: Prihvatiti (nečiju) uslugu (zdravo
za gotovo), kao da ste prihvatili (sopstvenu) sramotu.
A šta to znači (kada kažemo): Obraćati veliku pažnju na
nesreće (sveta), pa znači da držite puno do sebe (samih)?
Podložan sam nesrećama,
jer imam sebe, jer imam telo svoje.
Da ga nemam,
kakve bi me nesreće mogle snaći?
Zato (oni) koji obraćaju pažnju na sebe i tako svetom idu,
(oni) mogu voditi brigu o svetu.
(Oni) koji ljube sebe (oni ljube i svet) ,
(njima) možete poveriti svet.

* * *

Gledaš a ne vidiš (ništa), to je nevidljivo.
Slušaš a ne čuješ (ništa), to je nečujno.
Pipaš a ne dodiruješ (ništa), to je nedodirljivo.
Ovo troje je nemoguće odvojiti,
zato ih mešamo u jedno.
Njegov vrh ne sipa svetlost,
dno mu ne odiše tamom.
Letimično je, ne možeš ga imenovati,
vraća se nazad u prazno.
To je bezobličan oblik,
neopredmećena predmetnost,
to je (ono) nejasno (maglovito).
Ako mu u susret ideš ne vidiš njegov lik,
ako ga slediš ne vidiš njegov trag.
Ovladaš li drevnim *daoom*,
upoznaćeš (prirodu) sadašnjih fenomena.
Ako si u stanju da spoznaš prapočetak (počela stvari),
(kroz njih) ćeš videti zakone *daoa*.

* * *

U drevno vreme, ljudi koji su upražnjavali *dao* imali su duboku i tajanstvenu moć uvida, koju nije bilo lako shvatiti. Zbog toga vam dajem nekoliko opisa (čoveka koji poseduje *dao*): Obazriv, kao da zaleđenom rekom hoda. Sumnjičav, kao da strepi od neprijateljskog okruženja. Dostojanstven, kao gost (sveta). Svuda prisutan, kao led koji se topi. Jednostavan, kao još neizrezbareno drvo. Dubok, kao bezdan. Trpeljiv, kao mutna voda reke.

* * *

Ko je stanju da zaustavi mučenje reke, i postepeno je bistrom učini? Ko je u stanju da u spokoju dugo bude, da potakne kretanje i postupno rađanje? (Čovek) koji poseduje *dao* i koji ne teži krajnostima. I baš zato što ne preteruje, u stanju je da (iako) čuvar starog, novo primi.

* * *

Ući u potpunu prazninu, sačuvati spokoj. U kretanju svih stvari, nazire se njihov povratak u iskon. Iako je (beskrajna) množina stvari sve se one (na kraju) korenu svome vraćaju. Povratak korenu je *jing*.⁴⁰
jing je *ming*⁴¹,
ming je *chang*⁴²,
spoznati *chang* je *ming*⁴³.
Ne znati *chang* je besmisleno delo. Besmisleno delo izaziva nesreću. Znanje o *chang* vodi sveobuhvatnom, sveobuhvatno vodi toleranciji, tolerancija vodi sveprožimajućem (vladara), sveprožimajuće (vladara) vodi nebeskom (kao kosmičkom poretku), nebesko (kao kosmički poredak) vodi *daou*, *dao* vodi beskrajju (i dugovečnosti), (tako se) da kraja života može izbeći opasnost (gubitak *daoa*).

40 *jing* – spokoj

41 *ming* – vraćanje nalogu (koji nam je naložio da jesmo to što jesmo)

42 *chang* – večno

43 *ming* – u neskriveno svetla stupiti

* * *

Za vladara koji druguje sa *daoom*, podanici nikad nisu čuli.
Lošijeg vladara narod hvali.
Od još lošijeg vladara narod zazire.
Najlošijeg vladara narod mrzi.
Ukoliko se vera ne može održati,
nevera se javlja.
Kako je samo bezbrižan (vladar koji druguje sa *daoom*),
retko izdaje ukaze, stvari same od sebe uspeavaju.
A narod kaže :
Oduvek je kod nas tako bilo.

* * *

Kada se napusti veliki *dao*,
(tek tada) se javljaju *ren*⁴⁴ i *yi*⁴⁵.
Kada se jave pamet i mudrovanje,
(tek tada) nastaju velike laži.
Kada se poremete porodični odnosi,
(tek tada) se javljaju *xiao*⁴⁶ i *ci*⁴⁷.
Kada u zemlji haos zavlada,
(tak tada) se ističu (državni) službenici odani vladaru.
Ako odbaci pametovanje i mudrovanje,
narod će (od toga) imati višestruku korist.
Ako odbaci *ren* i *yi*,
narod će (tek tada) biti blizak (izvornom) *xiao*.
Ako(se) odbace veštine i korist (koju ljudi imaju od njih),
neće biti više razbojništva.
Ova tri principa(negativiteta)nisu dovoljna da bi se
zasnovala teorija, zato je potrebno (neposredno) ljudima
pružiti mogućnost spoznanje: Spolja jednostavno, unutar
(sebe) prosto, umanj sebičnost, obuzdaj strasti,
odbaci učenost, (eto tako) odstranjuješ nevolje.

44 *ren* – ljubav

45 *yi* – ispravnost

46 *xiao* – poštovanje porodičnog reda

47 *ci* – ljubazno ophođenje

* * *

Zar je tako velika razlika
između pokornog odobravanja i suprotstavljanja (uz
psovku)?

Zar je tako velika razlika
između dobra i zla?
Ono čega se drugi (ljudi) plaše, ne može a da ne uplaši.
(Kada se) narod (više) ne plaši (vladareve) moći,
strašna strahovlada primiće se (svom) kraju.
Od davnina je tako i ne znam kada će prestati (tako da
bude)!

* * *

Svi su (tako) bezgranično srećni,
kao da su pozvani na carsku gozbu (u čast bogova),
kao (kada im dušu ispuni lepota) prolećnog pejzaža
planinske
visoravni.
Eh, a samo sam ja (potpuno) miran, i ništa ne činim (bez
dao),
kao tek rođeno dete koje se još ni osmehnulo nije.
Eh, kako sam umoran i (u isto vreme) besposlen,
poput dangube koja nema gde da se vrati!
Puno je bogatih ljudi,
a izgleda da sam jedino ja sve izgubio (i ništa nemam).
E baš imam srce glupavog čoveka,
tako smušeno, tako haotično!
Običnim ljudima je (sve) savršeno jasno,
a ja sam (u svemu) tako pomućenog znanja.
Obični ljudi su tako strogi (prema sebi i drugima),
a ja sam prema svemu popustljiv.
Ah, kako (sam samo) širok (dušom),
kao more bez obala,
kako (sam samo) neuhvatljiv,
kao vetar (tek započete) oluje.
Svi (ljudi) su tako korisni u svemu (što čine),
a ja sam tako tupav i beskoristan.
To u čemu se ja razlikujem od drugih je
što pazim (na *dao*) i što negujem *dao* (majku svih stvari).

* * *

Priroda velikog *de*⁴⁸ je
potekla iz *daoa*.
Dao je kao (pojavno) biće,
letimičan, nejasan, maglovit.
Ah, kako je samo letimičan,
pa ipak, u njemu je *xiang*⁴⁹
Ah, kako je samo nejasan,
pa ipak, u njemu je *wu*⁵⁰,
Ah, kako je samo maglovit,
pa ipak, u njemu je *jing*⁵¹
On je tako stvaran, tako postojan,
u njemu ima *xin*⁵².

* * *

Ni danas, a ni u dalekoj prošlosti,
nije mu bilo moguće ime nadenuti.
Tek sa njim znamo ishodište (svih stvari).
A odakle znam kako je početak izgledao?
Pa iz njega.

48 *de* – moć

49 *xiang* – slika

50 *wu* – biće

51 *jing* – seme/sperma

52 *xin* – istina

* * *

Na prste se propeti (da bi viši bio), nećeš dugo (izdržati).
Juriti napred (da stigneš pre svih), nećeš daleko stići.
Ko se (samo) oslanja na svoj pogled, jasno videti neće.
Ko misli da nešto jeste (tako kako se pokazuje),
ne luči (šta) jeste (a šta) nije.
Ko se razmeće (sobom), nema uspeha.
Ko je uobražen, ne može voditi (narod).
Ako se iz *daoa* to gleda,
(može se reći da je) sve to (gore pomenuto),
beskorisno i neupotrebljivo.
Svi se toga užasavaju.
Zato čovek sa *daoom* ne dela na taj način.
Ne oslanja se (bez rezerve) na svoje viđenje,
i zato mu je uvid jasan.
Ne misli da je (nešto) baš tako (kako izgleda),
i zato ceni tačno.
Ne razmeće se,
i zato uspeva.
Nije uobražen,
i zato (je sposoban da) vodi.
Baš zbog toga što se ne sukobljava sa ljudima,
nema nikoga ko se sa njim može sukobiti.

* * *

Zaobilazno (u stanju je) da očuva celinu,
savijeno (u stanju je) da se ispravi,
do dna (prazno, u stanju je) da se napuni,
(ko) ne prezire staro (u stanju je) novim da ovlada,
(ko neguje) malo (u stanju je) da ostvari dobit,
(ko drži) puno lako se pomete.
(I ona) izreka koju imaše stari:
 Zaobilazno (u stanju je) da očuva celinu,
 zar je prazna priča?
 Uistinu se može očuvati celina (bića).

* * *

Govoriti malo je u skladu sa prirodom (*daoa*).

* * *

Oluja ne besni tokom celog jutra,
provala oblaka ne traje ceo dan.
Ko je to tako uredio?
Nebo i Zemlja.
Ako prirodne (nepogode) ne mogu dugo,
šta čoveku preostaje?

* * *

(Oni) koji teže *daou*,
mogu ga ostvariti (samo ako su) sa njim isti,
mogu ostvariti *de*⁵³ (samo ako su) sa *de* isti,
mogu izgubiti (samo ako su) gubitku bliski.
Sa *daoom* iste,
dao u sebe prima;
sa *de* iste,
de u sebe prima;
sa gubitkom bliske,
gubitak u sebe prima.

* * *

Ukoliko (bez ostatka) ne verujemo,
javljaju se stvari u koje (nepobitno) sumnjamo.

53 *de* – sušastvo

* * *

Ima nešto u svim stvarima (što ih) sabira u sebe,
rođeno je pre Neba i Zemlje.

Ah, kako je samo tiho, kako bezoblično,
samo je i ne menja se,

kreće se okolo i stvara bez prestanka,
može se uzeti za majku Neba i Zemlje.

Ja ne znam njegovo ime,
nerado ga nazivam *dao*,
iz nužde ga zovem *da*⁵⁴.

Da je *shi*⁵⁵,
shi je *yuan*⁵⁶,
yuan je *fan*⁵⁷.

Zato:

dao je veliki,
nebo je veliko,
zemlja je velika,
čovjek je također velik.

U kosmosu ima četvero velikih,
a čovjek je jedno od njih.

Čovjek sledi zemlju,
zemlja sledi Nebo,

Nebo sledi *dao*,
dao se (jednostavno) prepušta svojoj prirodi.

54 *da* – veliki

55 *shi* – zaklanjanje

56 *yuan* – udaljavanje

57 *fan* – okretanje i vraćanje nazad ka izvoru

* * *

Teško je izvor lakog,
nepokretno je gospodar kretanja.

Zbog toga,

mudrac ceo dan ide
ne ostavljajući (nigde) svoj prtljag.

Iako ima bogat život,
spokojem (koji ono što je nepotrebno odbacuje) prevazilazi
raznovrsno (spoljašnjih) stvari.

Zašto car (koji poseduje) deset hiljada bornih kola,
olako (ih) pokreće uređujući sve pod nebom?

Olako (delajući) gubi (svoj) koren,
pokretanjem (bornih kola) gubi (svojestvo) vladara.

* * *

Hod dobrog (čovjeka) ne ostavlja (loše) tragove.

Govor dobrog (čovjeka) nema mana.

Računanje dobrog (čovjeka), i bez sprave za račun uspeva.

Zatvaranje dobrog (čovjeka), iako ne koristi ključ, neotvorivo
je.

Čvor dobrog (čovjeka), iako užetom nije napravljen, ne
možeš razdreti.

* * *

Mudrac (uvek) dobrim (delom) pomaže ljude,
i (za njega) nema čoveka koji ne zaslužuje njegovu pažnju.
Mudrac (uvek) dobrim (delom) pomaže stvarima,
i (za njega) nema bezvrednih stvari.
Ovo se naziva očuvanjem jasnoće unutarnjeg pogleda.
Tako,
dobar čovek je učitelj lošem,
loš čovek je, takođe, dragocena pouka dobrom.
Ko ne poštuje svoga učitelja,
ko ne obraća pažnju na njegove vredne pouke,
iako (sebe smatra) pametnim,
veliki je smetenjak.
Ovo je čudesni uvid (u mudro delanje).

* * *

Ko (duboko) poznaje (silno) muškog (principa),
čuvaće (blagost) ženskog (principa),
(to je) reka pod nebeskim pokrivačem.
Reka pod nebeskim pokrivačem,
uvek poseduje *de*⁵⁸ i ne gubi ga,
vraća se u stanje prostog (bivanja),
kao (što je to tek rođena) beba.
Ko (duboko) zna (šta je to) svetlo (mesto),
čuvaće (svoje) tamno (prebivalište),
(tako se) dovodi u red (sve) pod nebeskim pokrivačem.
Dovesti u red (sve) pod nebeskim pokrivačem
(pokazuje da se) poseduje *de* i (da se) ne greši,
povratak (je to) u okrilje beskraja .
Ko (duboko) poznaje (šta je to) počast,
čuvaće (dobro svoje) niže mesto,
(to je) ponor (u koji) pod nebeskim pokrivačem (retki zalaze).
Ponor (u koji) pod nebeskim pokrivačem (retki zalaze),
uvek poseduje *de* koje odgovara (njegovoj svrsi),
(ono je to koje ga) vraća u (iskonsku) jednostavnost.
(Kada se) to naruši i (od nje) postane konkretna
(oblikom data) stvar,
mudrac je i dalje koristi (na prvobitan način i)
gradi (svoje) starateljstvo nad (carskim) službenicima.
Zato
najuzvišeni starateljstvo (nad drugim bićima) ne donosi
nesreću.

58 *de* – unutarnja priroda ukorenjena u *daou*

* * *

Ko ne mrzi
oružja, (te) stvari koje nesreću donose?
Zato je čovek koji ima *dao* dalje (od njih).
*Jun zi*⁵⁹ (kao) dragoceno mesto bivanja
uzima levu stranu (sreće i rađanja),
a ko se oružjem koristi (kao) dragocenu uzima desnu stranu
(nesreće i smrti).
Sreća, levu stranu uzdiže (na najviše mesto),
nesreća, desnu stranu uzdiže (na najviše mesto).
(Za vreme rata) manji po činu stoje na levoj strani,
(velike moći odlučivanja) najviši po činu stoje na desnoj
strani,
što će reći, rat se zasniva na načelima nesreće (ljudi).
Oružja (te) stvari koje nesreću donose,
nisu (one) stvari koje koristi *jun zi*.
(Ukoliko je) primoran da ih upotrebi,
(to čini) ravnodušno i bez emocija.
Ako pobjedi, ne treba (da uživa u tome kao) da je (to nešto)
lepo.
(Onaj) ko smatra da je to lepo,
ubijanje ljudi doživljava kao sreću,
(takav) ne može imati uspeha (u sjedinjavanju sa *daoom*).
(Učestvovati) u ubijanju velikog broja ljudi,
(mora da se) sa srcem punim bola (čini).
Izaći kao pobednik u ratu može se (samo) na načelima
(koja) nesreću ljudima (donose).

⁵⁹ *jun zi* – plemeniti gospodin

* * *

Dao je uvek tu i bez (mogućnosti da mu se nadenu) imena.
Sa pojavom vladanja (nad ljudima i stvarima) javila
su se (i) imena.
(Sa) ustanovljenjem imena spoznata je granica (svega što
se javlja).
Spoznajem (te) granice, može se izbeći opasnost (da se
bezuspešno rečima dotiče neizrecivo).

* * *

(Za) jednostavno (važi da) iako maleno (po prirodi),
pod nebom nema ko ga sledi.
(Ukoliko ga) carica ili car mogu sačuvati,
sve stvari će (im) biti poslušne.
Nebo i Zemlja se sjedinjuju (u jedno),
(po putevima) dole rosu prosipaju;
narod ne može uticati (na njeno javljanje),
već se (ona) po prirodi (same stvari) stvara.

* * *

Znati druge je mudrost,
znati sebe je jasan uvid.
Pobediti druge je posedovanje snage,
pobediti sebe je nepokolebljivost.
Znati (kako) postići zadovoljenje (svojih želja) je bogatstvo,
vredno raditi je žudnja (za nečim),
(ako se) ne izgubi *dao* ostvaruje se dugotrajnost.
(Ako neko) umre, i (uprkos svemu) ne padne u zaborav,
to je dugovečnost.

* * *

Veliki *dao* teče (u svim pravcima) kao reka,
nema mesta gde nije.
Sve stvari iz njega niču, a on (ni u čemu) ne ometa
(njihov razvoj),
postiže veliki uspeh, ali ne (ističe) svoju zaslugu.
Odgaja sve stvari, ne pokazujući bitnost svog udela (u
tome),
često nema prisutnih želja, to je (njegova) skromnost.
Sve se vraća (u njega),
a on (sam) ni po čemu ne pokazuje da je izvor (svega),
to je (njegova) veličina.
(Tek sa) ne ispoljavanjem svoje veličine,
postaje (zaista) veliki.

* * *

(Ko želi da) postane deo velikog obličja (*daoa*),
(u svom hodu) pod nebom (mora ići) ka njemu.
(Idući) ka njemu neće (drugima) naneti zlo,
(već) spokoj i mir.

* * *

(Dobra) muzika i (ukusna) hrana,
(u stanju su da) prolaznika nateraju da se zaustavi.
Dok *daovo* pokazivanje (ničim ne mami),
(u potpunosti je) bez nagoveštaja :
gledaš ga a ne vidiš,
slušaš ga a ne čuješ,
(hoćeš da ga) koristiš, a on beskrajno (sebe) nudi.

* * *

Želiš li da ga zauzdaš (i sakupiš u njega samog),
prvo ga otvori (za njegovo pokazivanje).
Želiš li da ga omekšaš, prvo ga ojačaj.
Želiš li da ga uništiš, prvo ga pusti da napreduje (i ostvari
uspeh).
Želiš li da uz njega, prvo mu moraš dati.
Ovo se zove čudesni uvid (u zakonitost bivanja).

* * *

(Kao što ni) ribe ne mogu napustiti duboke vode ribnjaka,
(tako ni) veštinu upravljanja zemljom (kao nešto
dragoceno)
ne treba (tek tako napustiti i) dati (u posed nedostojnim)
ljudima.

* * *

Dao uvek čini iz praznog, a prazno ne čini (besmisleno).
Ukoliko ga carica i car mogu sačuvati (u njegovoj
otvorenosti),
sve stvari će se same (od sebe) menjati.
(Ako se u to vreme) aktualizacije javi (slepa) žudnja
(za pokazivanjem sopstvenog bića),
suzbijam je pomoću *neopisive jednostavnosti (daoa)*.
Sa neopisivom jednostavnošću (*daoa*)
(u korenu) se gasi žudnja.
Bez žudnje (po prirodi same stvari) nastupa spokoj,
(i tako) sve pod nebom samo po sebi (i iz sebe) ostvaruje
mir.

KANONSKA VERZIJA

道 德 经

KNJIGA O DAOU I DE

PRVA KNJIGA

道

DAO

1.

Dao koji izgovoriš nije sveobuhvatan *dao*,
ime koje imenuješ nije sveobuhvatno ime.
Bezimeno, početak je Neba i Zemlje,
imenovano, majka je svih stvari.

Zato,

iz odsutnog strasti, čudesnost njegova se vidi,
iz prisutnog strasti, granice mu se slute.

Ovo dvoje, izviru iz istog ali su drugog imena.

Zajedno se zovu: *dubokom tamom prekriveni*;
tamom dubokom prekriveni, ah, prekriveni tamom

dubokom,

čudesna su to vrata.

2.

Ako svi na svetu spoznaju lepo kao lepo
eto ružnog,
ako svi na svetu spoznaju dobro kao dobro,
eto zla.

Zato,
odsutno i prisutno rađaju jedno drugo,
teško i lako uslovljavaju jedno drugo,
dugo i kratko oblikuju jedno drugo,
visoko i nisko prožimaju jedno drugo,
zvuk i glas jedno sa drugim harmoniju grade,
ispred i iza slede jedno drugo.

Zato mudrac ne čineći čini,
podučava delom a ne pričom.
Sve stvari se same od sebe menjaju,
a on im to ne kviri.
Stvara, ali ne za sebe,
dela, ali ne silom,
veštinom uspeva, ali ne ističe;
baš zbog te skromnosti
veštinu ne gubi.

3.

Ne smatraj nadarenost nečim izuzetnim,
sa ljudima se sukobljavati nećeš;
ne ceni puno retke predmete,
lopovluka neće biti;
ne obraćaj pažnju na ono što žudnju mami,
ljudska će srca spokojna biti.
Mudrac to ovako radi:
prazni srca,
puni stomake,
slabi žudnje,
jača kosti.
Usmerava ljude da uvek bez umišljenog znanja i želja budu.
A one umišljene, obeshrabruje da delaju.
Delaj iz nedelanja,
nema toga što se ne da uraditi.

4.

Prazan *dao*
a upotrebe beskrajne.
Oh, dubok li je,
liči na pretka svih stvari.
Ne pomalja ni delić sebe,
ne javlja se,
sjajem zrači,
meša se sa prašinom.
Ah, kako je prazan,
odsutan a ima ga.
Ne znam čije je dete,
kao da je pre bogova već bio tu.

5.

Nebo i Zemlja ne ljube,
sve stvari su im *psi od slame*;
mudrac ne ljubi,
prost svet mu je *psi od slame*;
nije li to meh
između Neba i Zemlje ?
Prazan ali delatan,
kreće se i sve više stvara.
Puno priče brojne nevolje,
bolje je sredine se držati.

6.

Duh ponora ne umire,
to je duboka tmina rodne moći.
Njena vrata,
Neba i Zemlje su koren.
Bezobličan a ima ga,
upotrebe beskrajne.

7.

Neba ima dugo, Zemlje od davnina.
Nebo i Zemlja mogu biti dugo i od davnina,
jer nisu za sebe rođeni,
zato mogu dugo biti.
Stoga, mudrac
sebe iza stavlja, a ispred je;
ispoljava biće svoje, a suštastvo mu je očuvano.
Nije li to zato što je nesebičan?
Da nije tako, zar bi bio u stanju sebe da ostvari.

8.

Uzvišeno dobro je kao voda.
Ona svemu dobro čini i ne suprotstavlja se,
boravi u mestima kojih se ljudi groze,
po tome je kao i *dao*.
Dobra boravišta su neugledna,
dobro srce je duboko,
dobra ljubav je bliska,
dobar govor je verodostojan,
dobra politika je miroljubiva,
dobar događaj je moćan,
dobro delanje je usklađeno sa vremenom.
Samo zato što se ne suprotstavlja,
ne može izgubiti.

9.

Hoćeš da se napuni,
bolje ne dolivaj.
Zašiljenog vrha
brzo se lomi.
Ne može se sačuvati
kuća puna dragocenosti.
Bogat a prepotentan,
sam sebi nesreću donosi.
Ušpeti a skroman biti,
to je Neba *dao*.

10.

Možeš li spojiti telo i duh, *jedno* prigrčiti,
da se ne razdvoje?
Možeš li kao beba
prikupiti kosmički dah, mek biti?
Možeš li *dubokom tamom ogledalo prekriveno* očistiti
da po njemu ne padne ni zrnce prašine?
Možeš li bez umišljenog znanja
ljubiti narod, državu urediti?
Možeš li bez mekoće ženskog
nebeska vrata otvoriti i zatvoriti?
Možeš li nedelanjem
rasvetliti četiri strane sveta?
Roditi, odnegovati,
roditi ali ne posedovati,
delati ali ne trošiti snagu,
voditi ali ne sputavati.
To je dubokom tamom prikrivena moć.

112

11.

Trideset paočanica, glavčinu točka čine,
Na njenom *praznom*
upotreba kola se gradi.
Grnčarskom glinom posuđe se pravi,
na njihovom *praznom*,
upotreba im se vidi.
Otvaranjem prozora i vrata soba se pravi,
na njihovom *praznom*,
upotreba sobe se javlja.
Zato,
puno je korisno,
prazno je upotrebljivo.

113

12.

Pet boja čoveka slepim čine,
pet melodija čoveku buku stvaraju,
pet ukusa čoveku ukus kvare,
galop konja u lovu, srce uzbuđuje,
retki predmeti od čoveka zver čine.
Stoga,
mudrac dela stomakom a ne očima.
Uzmi prvo, odbaci drugo.

13.

Neki sujetni postaju kada u bezizlaznu situaciju dospeju,
neki obraćaju pažnju na velike nesreće kao na sopstveni život.

Šta zovemo: *sujetni postaju kada u bezizlaznu situaciju dospeju?*

Sujeta je, prvobitno, nešto nisko,
ako sa njom zagospodare, ushićeni su,
ako je izgube, u strahu su.

Ovo zovemo: *sujetni postaju kada u bezizlaznu situaciju dospeju.*

A šta zovemo: *obraćati pažnju na velike nesreće kao na sopstveni život?*

Velikim nesrećama sam podložan jer
sopstvo imam;
a da ga nemam,
šta bi me moglo snaći?

Zato
ako neko sopstvo važnim drži
može poneti terete sveta,
ako neko sopstvo ljubi,
može prihvatiti brigu o svetu.

14.

Gledano a nevideno, zove se *maleno*;
Slušano a nečuto, zove se *tiho*;
Pipano a ne dotaknuto, zove se *sicúšno*.
Ovo troje je nemoguće razlučiti,
zato ih i mešamo u *jedno*.
Gore svetlosti nema,
dole ga tama ne obavija.
Zamagljeno je, ne možeš ga pojmiti,
vraća se u ne-stvarno.
To je bezobličan oblik,
neopredmećena predmetnost,
opisuju ga kao *fluidno*.
U susret mu hitaš, lice mu ne vidiš,
slediš ga, leđa mu ne nazireš.
Na *daou* drevnom
nikle su oblikom prisutne stvari,
ko spozna drevni iskon
mene *daoa* zna.

15.

Dobri ljudi starine sa *daoom* su bili.
Čudesnog, neshvatljivog uvida,
tako dubokog, da nerazumni većini behu.
Da bi ih razumeli,
evo nekoliko opisa:
Ah, tako oprezni, kao da korakom po zaleđenoj reci idu;
ah, tako promišljeni, kao da ih opasnost odasvud vreba;
ah, tako poštovanja puni, kao da su u goste došli;
ah, tako pokretni, kao led koji se s proleća topi;
ah, tako prirodni, kao neobrađen komad drveta;
ah, tako duboki, kao ponor;
ah, tako prijemčivi, kao mutna voda reke.
Ko može zaustaviti mučenje vode?
Mir, bistrinom je čini.
Ko može dugo održati mir?
Kretanjem on se ruši i novo rađa.
Pa, onaj ko je prigrlio *dao*,
i ko ne žudi za krajnjim ispunjenjem.
Baš zato što ispunjenju krajnjem ne stremi,
u stanju je da sačuva stara i ostvari nova dela.

16.

Do kraja prazno ostvariti,
držati se spokoja.
Sve stvari se razvijaju,
njihov povratak vidim.
Svaka se od njih iskonu svome vraća.
Povratak iskonu je spokoj,
to je *vraćanje nalogu*,
vraćanje nalogu je stremljenje večnom,
znati kako do večnog doći, to je
u neskriveno svetlo stupiti.
Ne spoznati večno vodi besmislenom delu — nesreća.
Znati večno vodi ka sveobuhvatnom,
sveobuhvatno upućuje na opšte,
opšte vodi ka caru,
car vodi ka Nebu ,
Nebo vodi ka *daou* ,
dao vodi ka besmrtnosti,
do kraja se ne susreće opasnost.

17.

Za najuzvišenije vladare i ne znaju da postoje,
za lošije, hvale su puni,
za još lošije, pogrde imaju ,
za najlošije, mržnju čuvaju;
neverovanjem do kraja,
nepoverenje se javlja!
Kako su samo opušteni,
retko izdaju ukaze,
uspešno se dovršava sve,
prost svet kaže: "Mi uvek tako živimo."

18.

Zapostavi veliki *dao*,
javiće ti se *čovekoljublje* i *pravednost*.
Pojavom pameti i mudrovanja,
teške prevare se dešavaju.
Poremeti šest, čoveku, bliskih veza,
eto zahteva za poštovanjem porodičnog reda i
uglađenim ponašanjem.
Država u haosu,
odanost njenih službenika postaje bitna.

19.

Uskrati važnost pametovanju i mudrovanju,
narodu će to puno koristiti;
uskrati bitnost *čovekoljublju* i *pravednosti*,
narod će se vratiti poštovanju porodičnog reda i
uglađenom ponašanju;
uskrati značaj umećima i koristi pukoj,
lopovluka i prevara će nestati.
Ovo troje pismom se ne da u potpunosti iskazati,
zato treba ovde dati neposrednije objašnjenje:
prirodno se ponašaj, jednostavno čuvaj,
manje sebičnosti, manje strasti.

Odbaci učenost, nestaće nevolja puno.
 Kolika je razlika između slaganja i neslaganja?
 Kolika je razlika između dobrog i lošeg?
 Čega se čovek plaši, mora da uplaši,
 ah, oduvek je tako bilo, i ne znam ima li kraja tome!
 Ljudi se raduju,
 kao da prisustvuju gozbi u čast krunisanja cara;
 ushićeni, opijeni
 prolećnim prizorom što sa obližnje terase vide.
 Ah, miran li sam,
 Nalik novorođenčetu što za smeh ne zna.
 Ah, tako umoran, kao skitnica bez doma svog!
 Bogatih ljudi je puno,
 a ja kao da ništa ne posedujem.
 Um mi je um neukog čoveka,
 ah, kako zamagljen samo.
 Obični ljudi su tako oštroumni,
 a meni ništa nije jasno.
 Obični ljudi su tako ozbiljni,
 a ja u svemu tako neozbiljan;
 ah, tako dalek — more bez obala;
 ah, tako nepredvidljiv — olujni vetar.
 Ljudi imaju svoje sposobnosti,
 a ja priglup i nesposoban.
 Ali, razlikujem se od njih i po tome,
 što obraćam pažnju na moći majke naše.

Javljanje velike moći,
 iz *dao*a izlazi samo.
Dao, kao stvar,
 nepojmljiv je, neuhvatljiv.
 Ah, kako samo neuhvatljiv,
 ah, kako samo nepojmljiv,
 u njemu se *slike* roje;
 Ah, kako samo nepojmljiv,
 kako samo neuhvatljiv,
 u njemu se *bića* gnezde;
 Ah, kako samo dubok, kako samo zatamnjen,
 u njemu *semena* ima,
 a ono je u svemu postojano
 i u njega se verovati može.
 Od davnina, ime mu se ne zna,
 sa njim spoznaja temelju svome ide.
 Odakle znam da je to baš tako ?
 Pa, odavde.

22.

"Uvijeno je celovito,
povijeno se ispravlja,
nisko se puni,
staro je novo,
malo dobija,
puno gubi."

Zato

mudrac uzima *jedno* kao sveti predmet.

Ne pokazuje se a, sve jasno vidi;

Ne misli da jeste, i ne greši;

Ne veliča sebe, zato uspeva;

Nije prepotentan, i zato je dugovečan;

Ne bori se sa ljudima,

i na svetu nema nikoga ko se sa njim boriti može.

To što su stari govorili : "*Uvijeno je celovito...*",

ko kaže da je laž ?

Celovito se, zaista, može sačuvati.

23.

Malo pričati, u saglasju je sa prirodom.

Eto,

ni olujni vetar ne duva celo jutro,

ni provala oblaka ne traje ceo dan.

Ko je to tako uredio?

Nebo i Zemlja.

Ako Nebo i Zemlja ne mogu izdržati dugo,

šta čoveku preostaje ?

Zato ko *daou* hita znati mora :

ka *daou* idu *daou* bliski;

ka moćima idu moćima bliski;

ka gubitku idu gubitku bliski.

Daou bliske

dao u sebe prima.

Moćima bliske,

moć u sebe prima.

Gubitku bliske,

gubitak u sebe prima.

Verujete li polovično,

nevera se javlja.

24.

Ko se na prste propinje nije dugog veka.
Ko ishitreno žuri ne stiže nigde.
Ko sebe pokazuje neprosvećen je.
Ko za sebe misli da *jeste*, ne razlikuje *jeste* od *nije*.
Ko sebe veliča uspeti neće.
Ko je prepotentan ne traje dugo.
Merenje iz *daoa*, to je :
preko hleba hteti pogaču.
Ko se toga ne kloni ?!
Zato čovek *daoa* ne ističe sebe.

25.

Ima nešto haotično,
rođeno je pre Neba i Zemlje.
Ah, kako je samo,
ah, kako je je prazno!
Stoji i ne menja se,
kruži i ne zaustavlja se,
izdaje se za majku Neba i Zemlje.
Ja mu ne znam ime,
nadevam mu *dao*.
Iz nužde ga zovem *veliko*.
Veliko je *zastiranje*,
zastiranje je *udaljavanje*,
udaljavanje je *povratak*.
Zato :
dao je veliki,
Nebo je veliko,
Zemlja je velika,
čovek je takođe velik.
Kosmos ima četiri *velika*,
čovek je jedno od njih.
Čovek prati zemlju,
zemlja prati Nebo,
Nebo prati *dao*,
a *dao* prati sopstvenu prirodu.

26.

Teško se koreni u lakom,
mirno je kretanju vodič.
Zato
mudrac do u smiraj dana ide
ne odvajajući se od svog prtljaga ;
iako raznovrsno života kuša,
ne dotiče ga.
Zašto vladar deset hiljada bornih kola
vrednost svoju umanjuje ?
Umanjivanjem nužno gubi koren,
pokretanjem nužno gubi vladara moć.

27.

Dobro delanje je bez tragova.
Dobar govor je bez grešaka.
Dobro računanje je bez računaljke.
Dobro zatvaranje ne zaključava,
ali ga ničim ne možeš otvoriti.
Dobar čvor, iako bez kanapa uvezan,
ne možeš razmrstiti.
Stoga,
mudrac često dobrim pomaže ljude,
i za njega nema bezvrednih ljudi;
često dobrim pomaže stvari,
i za njega nema bezvrednih stvari.
Ovo se zove: *u prisutno još nedovedeno svetlo.*
Zato je
dobar lošem učitelj,
loš dobrom pouka.
Ukoliko ne ceni učitelja,
ne voli njegove pouke,
iako pametan, velika je luda.
Čudesno je to.

28.

Spoznati njegovo muško,
čuvati njegovo žensko,
nadošla reka sveta.
Nadošla reka sveta,
večno prisutna moć koja se ne gubi,
prirodi novorođenčeta se vraća.
Spoznati njegovo svetlo,
prigriliti njegovu tamu,
sveti predmet sveta.
Sveti predmet sveta,
ima uvek prisutnu moć koja se ne smanjuje,
beskraju se vraća.
Ko zna šta je ukazana čast,
čuvaće svoj niži položaj,
ponor sveta.
Ponor sveta,
ima večnu moć koja se ne iscrpljuje,
vraća u prvobitno stanje.
Narušavanjem prvobitnog stanja, javljaju se bića,
mudrac ih upotrebljava,
vlada njima i vodi ih.
Zato,
velika vladavina zakona ne počiva na sili.

29.

Ko strasno žudi da ovlada svetom, a dela silom,
neće uspeti.
Svet je božanska rabota,
i ne može se nasilno sa njim.
Nasilnici mu čine zlo,
vladari silom, gube sve.
Zato, od svih stvari:
neke prednjače, neke slede,
neke su krute, neke meke,
neke lako duvaju, neke teško dahću,
neke pretrpe mali poraz, neke potpuno savladaju.
Zato se
mudrac mora kloniti:
krajnosti, obilja i preterivanja.

30.

Onaj ko *dao* sledi i ljude vodi,
ne treba svetom nasilje, sa vojskom, da čini.
Ko tako radi, kazna ga stiže.
Pusta su mesta kud' vojska prođe,
ni korov ne niče tamo.
Posle vojnih pohoda, nesrećne godine idu.
Do cilja dođi i stani,
ne treba dalje otimačinu nastavljati.
Uspeš li, nemoj biti važan sebi;
uspeš li, ne veličaj sebe;
uspeš li, nemoj biti umišljen;
uspeš li, skromnošću zrači;
uspeš li, nasilan nemoj biti.
Ko veličinu svoju dostigne i tu onemoća,
nije sa *daoom* blizak bio.
Ne biti blizak *daou*,
u prevremenu smrt vodi.

31.

Oružja nesreće nose,
svi ih se plaše;
zato, *daou* blizak, ne poseže za njima.
Plemeniti gospodin, levo drže kao vredno;
oružju vični, desno drže kao vredno.
Predmeti kojima se vojska služi na nesreću ljudi,
nisu predmeti za plemenitog gospodina;
ukoliko je primoran da ih upotrebi,
bez strasti to čini,
pobedi li, u tome ničega lepog nema.
Oni koji u tome lepotu nalaze,
u ubijanju ljudi sreću vide.
Takvi ljudi ne uspevaju.
Sreća ka levom ide,
nesreća ka desnom ide.
U vojsci niži po činu, stoje levo,
visoki činovi, stoje desno.
To znači da se rat nesrećom ljudi hrani.
Ubijati puno,
srce ne ostavlja ravnodušnim;
Pobeda u ratu se isto na nesreći gradi.

32.

Dao je večan i bez imena.
Jednostavno, iako maleno,
nekom na svetu ne da da vlada njime.
Ako ga vladari sačuvaju,
sve stvari će im služiti.
Nebo i Zemlja sjedinjeni,
po putu rosu sipaju,
ljudi nemaju uticaja na to,
po prirodi samoj to se zbiva.
Početak vladanja, uslovio je javljanje imena.
Njihovim javljanjem, spoznalo se dokle se može ići.
Saznanjem dokle se može ići, izbegavaju se nevolje.
Svemu pod nebom utoka je *dao*.
Kao što se i reke u mora ulivaju.

33.

Ko poznaje druge znalac je.
Ko poznaje sebe u neskriveno svetla stupa.
Ko pobedi druge snažan je.
Ko pobedi sebe, jak je.
Ko zna dokle može, bogat je.
Ko jako stremi, strastima se podaje.
Ko koren ne izgubi dugovečan je.
Ko umre a smrt ga ne zakloni, besmrtnan je.

34.

Ah, veliki *dao* svuda protiče,
on može i ovde i tamo.
Sve stvari su iz njega potekle,
a on ih ne sputava.
Uspeva ali se ne pokazuje.
Odeva i prehranjuje sve, ali ga uglavnom nema.
Nikada sa namerom ne dela,
zato ga i opisuju kao "*mali*".
Sve se u njega vraća, a njega uglavnom nema,
zato ga i opisuju kao "*veliki*".
Do kraja se ne pokazuje,
eto zašto je u stanju veliki da bude.

35.

Ovladaš li *daoom*,
svi će ka njemu poći,
bez nevolja, spokojno i mirno.
Muzika i miris hrane
putnika mame da stane.
A *dao* se pojavi
neugledan.
Posmatraš ga a ne vidiš ništa,
osluškuješ ga a ne čuješ ništa,
upotrebiš ga, kad ono, kraja tome nema.

36.

Ako hoćeš da ga skupiš,
prvo ga moraš raširiti;
ako hoćeš da ga omekšaš,
prvo ga moraš ojačati;
ako hoćeš da ga nisko baciš,
prvo ga moraš visoko dići;
ako hoćeš da od njega dobiješ,
prvo mu moraš dati.

Ovo se zove: neprimetno u neskriveno svetla stupiti.

Meko savlađuje kruto.

Ribe ne napuštaju dubine svoje,
ne treba, ni za državu bitne stvari,
pustiti ljudima da tek tako vide.

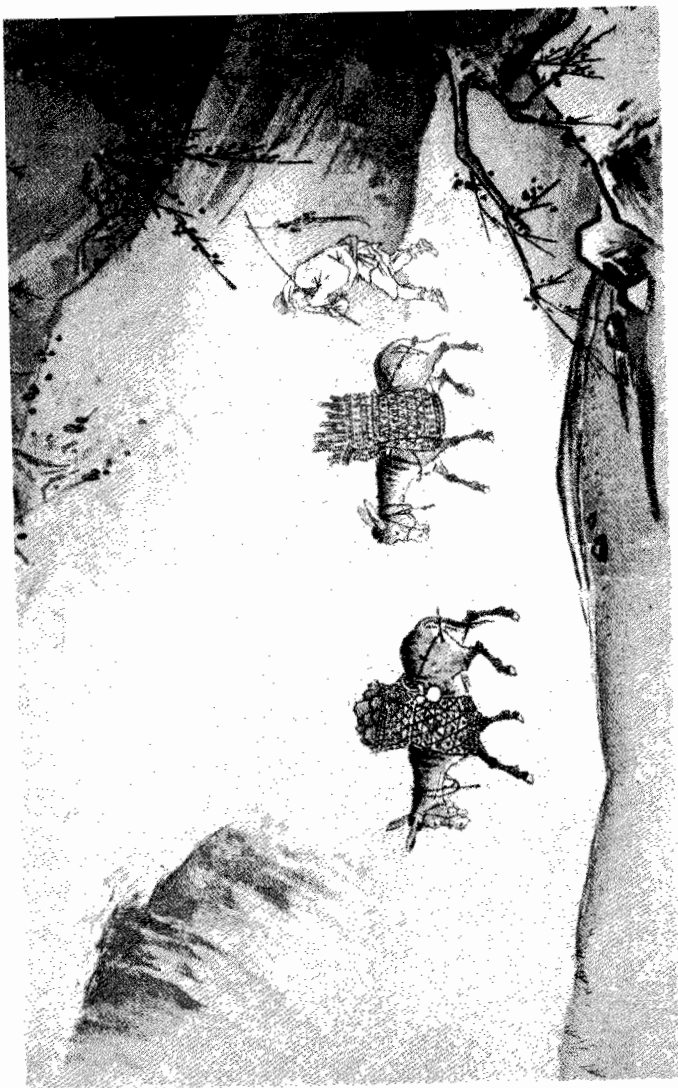
37.

*Dao je večan i praznim dela,
i nema ni jedne stvari koja nije iz njega potekla.
Ukoliko ga carica čuva,
sve će se samo od sebe razvijati.
Ako se namera u tome javi,
otkloniću je bezimено jednostavnošću.
Sa njom se u potpunosti namera gubi.
Bez nje si spokoju bliži,
i sve se samo od sebe zbiva.*

DRUGA KNJIGA

徳

DE

Put kroz snežnu planinu, Ma Yuan, dinastija Sung

38.

Čovek koji vlada najvišim moćima, nije moćan, zato zaista ima moć.

Čovek koji vlada nižim moćima, ne gubi moć, zato, u stvari, nema moć.

Čovek najviših moći dela iz praznog, i nema ničega što ne može da učini.

Čovek koji se ophodi sa najvišom ljubavlju prema drugima, to čini bez zadnjih namera.

Čovek koji se sa najvišom pravednošću odnosi prema ljudima,

čini to bez zadnjih namera.

Čovek koji poseduje najviši smisao za ceremonije, i kada ga ne prihvate, zasuče rukave, pljune u dlanove, i narod usmerava ka ceremonijalnom ponašanju.

Zato,

izgubiš li *dao*, javiće ti se *moć*,

izgubiš li *moć*, javiće ti se *ljubav*,

izgubiš li ljubav, javiće ti se *pravednost*,

izgubiš li pravednost, javiće ti se *ceremonije*.

U ceremonijalne načine ophođenja se ne može verovati, oni predvode kaos u svetu.

Neosnovane pretpostavke, kao površno isijavnje *daoa*, početak su gluposti.

Zato, veliki muž boravi gde je iskrenost čina,

a ne gde je lakomisleno dela;

boravi gde je prosta jednostavnost,

a ne gde je površna blistavost.

Odbaci lakomisleno i površno,

a prihvati iskreno i jednostavno.

39.

Od davnina težilo se *jednom*;
Nebo koje ima *jedno* je vedro.
Zemlja koja ima *jedno* je mirna,
božanstvo koje ima *jedno* je delotvorno,
dolina koja ima *jedno* je bogata,
sve stvari koje imaju *jedno* se rađaju,
carica koja ima *jedno* vlada svime pod nebom,
Dakle,
plašim se da će Nebo
koje ne može da sačuva vedrinu otići u bezdan;
plašim se da će Zemlja
koja ne može da sačuva mir, biti iskidana potresima;
plašim se da će božanstvo
koje ne može da sačuva delotvornost, onemoćati;
plašim se da će dolina
koja ne može da sačuva bogatstvo, osiromašiti;
plašim se da će sve stvari
koje ne mogu da sačuvaju rodnu moć, iščeznuti;
i plašim se da će carica
koja ne može da sačuva moć vladanja, biti zbačena sa
prestola.

Odatle,
vredno uzima bezvredno kao koren,
gore uzima dole kao temelj.
Zato i carica sama sebe naziva:
usamljena, nemoćna, loša.
Zar tako nije bezvredno uzeto kao koren?
Nije li tako ?

144

Zato, ko puno juri za slavom, ne postaje slavan.
ne treba čeznuti za lepotom žada,
i ne treba tvrd kao kakav kamen biti.

145

40.

Daovo kretanje je vraćanje,
daova upotrebnost je meko.
Sve je rođeno iz prisutnog,
prisutno je rođeno iz odsutnog.

41.

Uzvišen čovek čuje za *dao* i kreće se u skladu sa njim.
Osrednji čovek čuje za *dao*, i razume i ne razume,
i veruje i ne veruje.
Niži čovek čuje za *dao*, na sav glas se smeje.
Da se on ne smeje,
teško da bi se *dao* i mogao uzeti kao *dao*!
Stari su govorili:

"Svetlo *daoa* je kao tama,
napredak *daoa* je kao nazadovanje,
ravno *daoa* je kao neravno,
najviša moć se drži nisko kao ponor,
veliki sjaj je kao maglena koprena,
sveprisutna moć izgleda nemoćno,
stvaralačka moć izgleda dokono,
moć jednostavnog kao da se stalno giba,
najuglastiji nemaju uglove,
najveći, najkasnije se formiraju,
najjači zvuk je bezglasan,
najveći oblik je bezobličan."

Dao je duboko u tami i bez imena,
samo njega od početka do kraja ima.

42.

Dao rađa jedan,
jedan rađa dva,
dva rađa tri,
tri rađa sve stvari,
sve stvari kriju svoje *tamno*, čuvaju svoje *svetlo*,
u *praznom kosmičkog daha* njihovo je sjedinjavanje.
Narod prezire: usamljene, nemoćne, loše vladare.
I oni sami znaju da je tako.
Zato se sve stvari
umanjivanjem uvećavaju,
uvećavanjem smanjuju.
Ljudi jedni od drugih uče,
i ja bih pouku dao:
zli, neće dočekati prirodnu smrt.
To je temelj moga učenja.

43.

Pod nebom najmekše ulazi u najtvrđe,
nevidljiva moć prodire tamo i gde prolaza nema.
Tu sam spoznao dobre strane činjenja iz praznog.
Bez reči podučavaj,
dobrobit delanja iz praznog u sebi čuvaj.
Malo je onih koji to mogu ostvariti!

44.

Šta je važnije, slava ili život?
Šta je vrednije, zdravlje ili bogatstvo?
Šta više nesreću donosi, gubitak ili dobitak?
Previše čuvati nešto kao da je velika vrednost,
potroši će se u besćenje.
Previše skrivati da drugi ne vide,
izgubiće se bez traga.
Zato, kao zna da uživa u tome što ima,
izbeći će nepotrebne povrede.
Ko zna da se na vreme zaustavi,
izbeći će nepotrebne nevolje,
tako će ostvariti dugovečnost i spokoj.

45.

Najsavršenijem biću kao da nešto manjka,
ali njegova upotrebna moć ne slabi.
Najraskošnije biće kao da je prazno,
ali korisnost svoju ne gubi.
Najpravednije kao da je nepravedno,
najbistrije kao da je glupavo,
najrečitije kao da zamuckuje.
Brzi hod i poskakivanje, umanjuju zimu,
apsolutni mir, umanjuje vrućinu.
Spokojan i iz praznog delatan,
služi svima za primer.

46.

Ako pod nebom slede *dao*,
konjima se obrađuju polja.
Ako pod nebom ne slede *dao*,
i bremenite kobile u rat gone.
Ko pati, nema preteranih želja,
ko strada, nema nezadovoljenih htenja,
ko se o zakon ogrešio, nema nezasiťih Źudnji.
Zato,
zadovoljstvo koje proistiće iz poznavanja zadovoljstva,
većno je zadovoljstvo.

47.

Ne izlazi iz kuće
a zna sve pod nebom.
Ne otvara prozore
a vidi *dao* neba.
Što dalje ideš, sve manje znaš.
zato mudar ćovek,
ne miće a zna,
ne gleda a vidi,
ne dela a uspeva.

48.

Ispuni život znanjem, sve ćeš veći biti,
ispuni život *daoom* sve ćeš manji biti;
manji i manji,
dok ne dođeš do delanja iz *praznog*.
Ne čini sa namerom,
već iz *praznog* delaj,
sve se da uraditi.
Ako vladaš stvarima pod nebom,
prazno uzmi kao bit.
A ako pojavu stvari za ozbiljno primiš,
pod nebom ništa u tvojoj vlasti biti neće.

49.

Mudar nema sebičnih osećanja,
osećanja drugih prihvata kao svoja.
Prema dobrima sam dobar,
prema lošima sam isto dobar,
oni mi daruju dobrotu.
Kome se može verovati verujem,
kome se ne može verovati isto verujem,
oni mi poklanjaju poverenje.
Mudrac pod nebom
usmerava ljude ka skladnom životu,
a oni ga sa punom pažnjom prate.
Mudro je da svi ljudi kao deca budu.

50.

Rođenjem ulazimo u smrt.
Trećina se rađa,
trećina umire,
a od onih koji žive
trećina nepažnjom strada.
Zašto je to tako?
Zato što prekomerno život crpe.
Dobri, koji života cenu znaju,
u planinu idu bez straha od divljači,
u ratu ih metak neće,
nosorog ih ne napada,
tigar ih ne kida kandžama svojim,
vojnički bajoneti ih ne povređuju.
Zašto je to tako?
Zato što u krug smrti nisu ušli.

51.

Dao rađa sve,
moć, potakla iz njega, neguje sve,
oblikujuće počelo formira sve,
tvarno počelo dovršava sve.
To je razlog što se u svemu pokazuje važnost *daoa* i
dragoceno *moći*.

Niko ih ne sili na to,
po njihovoj prirodi to se zbiva.
Zato,
dao rađa sve,
moć hrani sve,
tako sve raste i razvija se,
zameću se plodovi i zri,
odgaja se i čuva.
Rađaju a odsutne su,
čine a ne troše se,
vode a ne vladaju,
to su *tajanstvene moći*.

52.

Sve pod nebom svoj iskon ima,
on je majka svih stvari.
Upoznamo li majku,
znaćemo i decu.
Spoznamo li decu,
vraćićemo se majci,
do kraja opasnosti nema.
Zapuši otvore,
zatvori vrata,
dokle te ima bolovati nećeš.
Otpuši otvore,
otvori vrata,
spasa ti nema.
Ko vidi *sicušno*, jasno vidi,
ko *meko* grli, snagom odiše.
Sa njegovim svetlom,
vrati se gledanju koje jasno vidi,
sebe u nevolju dovesti nećeš.
Ovo je uvek tako.

53.

Sa pouzdanim saznanjem,
idem velikim putem,
samo da ne krenem stranputicom.
Veliki put je prohodan,
ali ljudi vole prečice.
Palate čiste i sređene,
polja korovom obrašla,
prazni ambari,
raskošna odela,
za pojasom mačevi oštri,
poseduju obilje blaga,
to su lopovske glavešine.
Ah, nema tu *daoa*!

54.

Dobro utemeljene pomeriti ne možeš,
dobro obuhvaćene ispustiti ne možeš,
deca i unuci neprekinutu nit rituala potvrđuju.
Neguj to u sebi,
moćan ćeš biti;
neguj to u porodici,
njena moć uvećaće se;
neguj to u okruhu,
njegova moć biće vodeća ;
neguj to u državi,
njena moć biće velika ;
neguj to po celom svetu,
moć će svuda biti.
Zato
iz biti sopstva druge vidiš,
iz biti porodice porodice vidiš,
iz biti okruga okruge vidiš,
iz biti države države vidiš,
iz biti sveta svet vidiš.
Kako ja znam da je to tako?
Pa iz toga.

55.

Duboko ispunjen moćima
ravna se sa detetom.
Gmizavci, insekti i oni otrova puni, ne ujedaju ga,
divlji tigrovi ga ne okružuju,
ptice grabljivice ga ne napadaju.
Mekih kostiju, opuštenih mišića, ali stiska jakog.
Ne zna za sjedinjavanje polova, ali mu polni organ često
igra,
nadiranje semena nagoveštaj nudi.
Čitav dan viče ali glas ne gubi.
Spokoja znak je to.
Znati kako do spokoja, zove se večno;
znati kako do večnog, zove se prosvetljenje;
utonuti u života slast, nesreća je,
žudnje dah je snažno usmerenje.
Kada se stvari sobom ispune, brzo stare,
tu *daoa* nema,
gde *daoa* nema skora smrt se sprema.

56.

Znalci ćute,
govorljivi ne znaju.
Zapuši otvore,
zatvori vrata,
sakrij ubojite oštrice,
prevaziđi rasprave,
svetlo budi,
prah budi,
ovo je tajanstveno sjedinjavanje.
Zato
ne možeš mu biti blizak,
ne možeš mu biti dalek,
ne možeš ga koristiti,
ne možeš ga povrediti,
ne možeš ga vrednim držati,
ne možeš ga prezirati.
Eto, zašto je dragocen pod nebom.

57.

Na pravdi uredi državu,
na ćudesnom vojsku pokreni,
na odsutnom uzmi svet.
Kako znam da je to tako?
Evo:
Što više zabrana to narod oskudniji,
što u narodu više oruđa, država sve haotićnija,
što su ljudi umešniji, broj neobićnih stvari se uvećava,
što su zakoni jasnije rastumaćeni, sve je više onih koji
ih ne poštuju.
Mudrac zato kađe:
*"Ne ćinim ništa, narod se sam menja;
spokojan, narod sam po pravdi radi;
odsutan, narod se sam bogati;
ja bez želja, narod jednostavnošću zraći."*

58.

Politika mu jasna,
narod odobrava.
Politika mu nejasna,
narod nezadovoljan.
Ah nesreće, sreća je tu pored vas,
ah sreće, nesreća se u vama krije.
Ko zna njihov kraj ?
Tu pravila nema.
Normalno se obrne u nenormalno,
dobro u loše,
čovekova zbunjenost od davnina traje!
Zato je mudrac:
pravičan i nenasilan,
oštar i ne povređuje,
iskren i pouzdan,
sija ali ne zaslepljuje.

59.

Kultivisati čoveka, poštovati Nebo,
od štedljivog korišćenja, vrednijeg nema.
Sa njim se ulazi u ranu pripremu.
Rano se pripremiti na usredsređeno
sabiranje moći.
Usredsređenošću na zbranu moć,
savlađuje se sve.
Savlađivanjem svega,
stupa se u bezgranično.
Bezgranično vodi ka temeljima državnosti.
Sa onim što države rađa,
može se dugo biti.
To je
dubokog korena,
beskrajni *dao*.

60.

Urediti veliku državu je kao da pečete malu ribu.
Na osnovu *daoa* upraviti svet,
njegovi demoni će bez duhovne moći ostati.
Ne samo da će biti bez duhovne moći,
već ni zlo ljudima neće činiti.
Ne samo da njihova duhovna moć zlo ljudima neće činiti,
to ni mudrac ljudima ne radi.
To dvoje, čovek i demoni, ne sukobljavaju se,
zato se i nude moćima mudraca.

61.

Velika država je skromna,
svet okuplja oko sebe,
pokazuje se kao neugledna, kao da boravi u rodnoj moći
sveta.
Rodna moć ženskog često svojom pasivnošću pobeđuje
aktivno muško.
Zbog prirode pasivnosti svoje, drži se skromno.
Zato se velika država, skromnošću, maloj državi obraća,
i tako je pridobija.
Mala država se, skromnošću, velikoj državi obraća,
i tako je pridobija.
Tu leži razlog što
skromnošću velike države dobijaju,
skromnošću i male države dobijaju.
Velike države ne nastoje, prekomerno, da vladaju malim;
male države ne nastoje, prekomerno, da laskaju velikim.
Svaka od njih zadovoljava svoje potrebe.
Velika država, posebno, treba da obrati pažnju na skromno
ponašanje.

62.

Dao je u dubini svake stvari,
kod dobrih, dragocen i sleđen,
kod zlih, čuvan i održavan.
Lepa reč opčinjava i zavodi,
lepo delo privlači ljude.
Zar da ga loši
odbace i ponude drugom ?
Zato,
ustoličenje *sina neba*,
postavljanje državnih službenika,
na dar nudi, prvo, žad, pa konje vrane.
Nije li bolje pokloniti im *dao*.
Zašto se u drevno vrene poštovao *dao* ?
Ne kažu li :
ko traži dobiće,
ko prekrši platiće ?!
Zato je on poštovan u svetu.

168

63.

Nedelanje kao delanje,
nedogađanje kao događanje,
neukusno kao ukusno.
Na veliku, malu, punu, površnu mržnju,
iz prirode unutarnjeg odgovaraj.
Teškoćama ovladaj kada je još lako sa njima,
učini puno polazeći od malog.
Probleme u svetu
rešavaj sa njihove proste strane.
Velika dela u svetu
započini beznačajnim.
Zato mudrac ne čineći ništa veliko,
velika dela ostvaruje.
Olako pristati na molbu drugih,
poljuljaće poverenje.
Puno lakog rađa puno teškog.
Mudrac obraća pažnju na teškoće,
i do kraja teškoća nema.

169

64.

Mirno lako čuvaš,
nezametnutim lako vladaš,
slabo lako savlađuješ,
sitno lako gubiš.
Pre nego se dogodi, uradi,
pre nego haos nastupi, uredi.
Raskošno stablo drveta
iz malog je pupoljka niklo;
devetoterasasta pagoda
iz šake zemlje se digla;
put od hiljade kilometara,
korakom započinje.
Čini, pokvarićeš,
silom vladaj, izgubićeš.
Stoga mudrac
ne čini i ne kvari,
ne vlada silom i ne gubi.
Ljudi često na korak do uspeha
neuspeh dožive.
Ako si na kraju kao na početku,
neuspeh doživeti nećeš.
Otuda,
mudraca se žudnja ne žudi,
on ne obraća pažnju na retka blaga.
Nauk njegov se ne uči,
ispravlja greške drugih,
Sve prirodi samog bića prepusti,
ništa na silu ne radi.

170

65.

Dobri ljudi drevnih vremena, prožeti *daoom*,
nisu se okretali pametnim,
već "priglupim" ljudima.
Teško je kultivisati narod
jer on puno površnog znanja ima.
Stoga, ako na tom "znanju" uređuješ državu,
ona će propasti.
A ako se ne oslanjaš na takvo "znanje",
to je sreća za nju.
Spoznati ovo je ovladavanje važnim principom.
Uvek ga na umu imati,
to je *tajanstvena moć*.
Ah, kako je samo duboka,
ah, kako daleka,
od svega pojavnog se razlikuje.
Potom se ostvaruje veliki sklad.

171

66.

Mora su vladari reka,
dobra strana im je što u donjim tokovima borave,
zato mogu rekama da vladaju.

Otuda,
ako mudrac želi da vlada narodom,
svoj govor mora ka nižim slojevima usmeriti;
ako želi da ga predvodi,
on mora stati iza.

Tako mudrac
narodom vlada, a on to ne doživljava kao ugnjetavanje;
predvodi ga, a on to ne smatra nesrećom.
Zato ga svi na svetu vole i ne preziru ga.
Ne sukobljava se sa drugima,
i nikoga nema ko bi se sa njim sukobiti hteo.

67.

Svi kažu da je moj *dao* veliki,
ne liči.

Pa i da je veliki, ne bi ničemu nalik bio.
Oh, odavno bi beznačajan, beznačajan postao!
Imam tri načela, praktikujem ih i čuvam:
prvo, *milosrdna ljubav*;
drugo, *štedljivost*;
treće, *ne biti ispred drugih*.

Milosrdnom ljubavlju postaješ hrabar,
štedljivošću postičeš puno,
ne ističući se ispred drugih, vodiš sve.

Danas :
neće milosrdnu ljubav a hoće hrabrost,
neće štedljivost a hoće bogatstvo,
neće da budu iza drugih a hoće da vladaju.

Ah, to u smrt vodi !

Milosrdnom ljubavlju
u borbi pobeđuješ,
neprobojan je to štit.

Kome Nebo pomoći želi, obasipa ga milosrdnom ljubavlju.

68.

Dobar vojskovođa ne pokreće vojsku.

Dobrog ratnika ne obuzima bes.

Uspešno neprijatelju nanosi poraz

ko se sa njim i ne sukobljava.

Dobro koristi ljude ko sebe ispod njih stavlja.

Ovo se naziva : *priroda ne suprostavljanja*;

ovo se naziva : *korišćenje snage drugog*;

ovo se naziva : *praćenje mena Neba*.

Drevni su ovo principi.

69.

Vojskovođe kažu :

"Ne napadam, radije se branim,

ni stopu napred, radije korak nazad."

To se zove :

kretati se ne-kretanjem,

najaviti napad bez najave,

boriti se bez borbe,

sukobiti se bez oružja.

Nema veće nesreće od potcenjivanja neprijatelja,
ko neprijatelja unizi, izgubiće moja načela.

Otuda,

kada vojske podjednake snage rat pod svoje uzme,
tragična je ona strana koja pobeđu za pobedom niže.

70.

Moje reči je lako razumeti
lako ih je ostvariti.
Na svetu nema ko ih razume,
nema ko ih ostvaruje.
Reči imaju svoj izvor,
događaji imaju svoj iskon.
Ne poznavajući ih
ne znaju ni mene.
Malo je onih koji me razumeju,
retki su oni koji me slede.
Zbog toga mudrac
oskudno obučen,
u grudima nosi žad neobične lepote.

71.

Znati šta ne znaš, najviše je postignuće,
ne znati šta ne znaš, bolest je.
Ako bolest bolešću smatraš,
oboleti nećeš.
Mudrac nije bolestan,
on bolest ovu kao bolest vidi,
zato bolestan nije.

72.

Kada se narod ne plaši sile,
nasilje se primiče svom kraju .
Ne rasturaj dom potlačenih,
ne kidaj nit njihovih života.
Samo ako ih ne ugnjetavaju,
oni nisu ugnjetavani.
Zato mudar teži
samospoznaji a ne samopokazivanju,
svom biću ljubavi a ne samoisticanju.
Stoga, uzmi prvo odbaci drugo.

73.

Ludo hrabar *gine*,
manje hrabar *živi*.
Od ovo dvoje, jedno koristi, drugo šteti.
Ko zna zašto
Nebo nekom nije naklonjeno?
I mudracu je teško rasvetliti ovo.
Neba dao
bez sukoba pobeđuje,
bez reči odgovara,
bez poziva dolazi,
sporo ali (do)stiže.
nebesa mreža je tako prazna,
razbacanih niti, ali ništa ne gubi.

74.

Narod se ne boji umiranja,
zašto ga smrću plaše?
Da se narod umiranja boji,
one što zlodela čine bih
uhvatio i pogubio.
Ko bi se usudio da ponovi?
Država uvek ima dželata po dužnosti.
Menjati ga, isto je
kao da menjate drvoseču.
Ko menja drvoseču,
retko a da ne poseče sopstvenu ruku.

75.

Narod gladuje, jer mu vlastodršci
uzimaju veliki danak u hrani,
zato gladuje.
Narod je teško dovesti u red,
jer ga vlastodršci izrabljuju,
zato ga je teško u red dovesti.
Narod olako umire
jer vlastodršci čuvaju svoje živote,
zato on olako umire.
Vredniji su oni koji se životima ne igraju,
od onih koji svoj život dragocenim drže.

76.

Život čoveka se temelji u mekom,
smrt njegova u krutom.
Život svih stvari, drveća i bilja
korenom je u gipkom,
smrt njihova začinje se u suvom.
Otuda je
kruto sledbenik smrti,
meko sledbenik života.
Stoga,
ako je vojska kruta, izgubiće,
ako je drvo kruto poseći će ga.
Mesto krutog gubi,
mesto mekog dobija.

77.

Neba dao
liči na natezanje luka.
Visoko, spusti dole,
nisko, podigni gore,
prekomerno, smanji,
nedovoljno, dodaj.
Neba dao
umanjuje prekomerno, uvećava nedovoljno;
čoveka dao se razlikuje —
umanjuje nedovoljno, uvećava prekomerno.
Ko može obilje ponuditi svetu?
Samo onaj ko je sjedinjen sa *daoom*.
Stoga mudrac
dela bez trošenja snage,
uspeva bez isticanja,
ne pokazuje svoje moći.

78.

Na svetu ništa nije mekše od vode,
ali je ni jedna sila ne može savladati.

Nezamenljiva je.

Meko pobeđuje kruto,
gipko pobeđuje stameno;

svi na svetu to znaju,
ali ne uspevaju da ga ostvare.

Mudrac zato kaže :

*"Ko trpi poniženja države
prvi je od svih;
ko trpi nemilost države,
car je Podnebeskog."*

Ispravan govor kao da je obrnut.

79.

Otklanjati veliku mržnju,
ostavlja njen trag,

zar je to dobro?

Zato mudrac na levoj strani "*pozajmicu*" upisuje,
i ne uzima silom od ljudi.

Moćan državni činovnik "*pozajmicu*" upisuje.

Državni činovnik bez moći, na silu uzima.

Neba dao nema naklonosti,

pa ipak, dobrom čoveku pruža pomoć.

80.

Teritoriju države umanjiti, broj stanovnika smanjiti.
Iako ima zastrašujuća oružja ne upotrebljava ih.
Narod obraća pažnju na smrt, i ne seli se u daleka mesta.
Iako ima brodova i kola, ne putuje sa njima.
Iako ima jaku vojsku, ne pokreće je.
Neka se ljudi vrate vezivanju čvorova
da bi se podsetili :
Ukusna hrana,
raskošna odeća,
spokojan dom,
radost običaja.
Gledaju susedne države,
čuje se lavež pasa i kokodakanje kokošaka.
Ljudi prirodno stare i umiru,
a ne, kad im vreme nije.

81.

Istinite reči nisu lepe,
lepe reči nisu istinite.
Dobri se ne spore,
raspravi vični nisu dobri.
Znalaci nisu mnogoznalci,
mnogoznalci nisu znalci.
Mudrac ne zadržava ništa,
ljudima daje da više imaju,
što više daje to je bogatiji.
Neba dao
korist donosi i ne povređuje;
mudraca dao
iako delatan ne sukobljava se.

IZVORI

Prevodi LAO C' a, obuhvaćeni našom knjigom, zasnovani su na sledećim izvorima:

1. Ma Wang Dui Han mu chutu 'Lao Zi' shi wen, u časopisu Wenwu, No.10, 1974, 8-20 str.
2. Lao Zi 'Dao de jing' zhu (Wang Bi ji jiao shi), Wang Bi, Beijing, Zhonghua shuju, 1980.
3. Lao Zi yi shu, Cheng Xuanying, Sichuan shen li tushu guan, 1946.
4. Lao Zi xin yi, Ren Jiyu, Shanghai, Guji chuban she, 1985. (prvo izdanje: 1978)
5. Lao Zi zheng gu, Gao Heng, Taipei, 1981.
6. Lao Zi zhu yi ji ping jie, Chen Guying, Beijing, Zhonghua shuju, 1984.
7. Bo shu Lao Zi zhuping yu yanjiu, Xu Kangsheng, Zhejiang renmin chuban she, 1985. (prvo izdanje: 1982)
8. Lao Zi Dao de jing Chuyu kaolun, Li Shuihai, Shanxi, 1990.
9. Lao Zi jiaoshi, Zhu Qianzhi, Beijing, Zhonghua shuju, 1984.
10. Lao Zi shuo jie, Zhang Songru, Qi Lu shushe, 1987.

DODATAK

IZVORNIK: KNJIGA A

老子甲本释文

德 经

【上德不德，是以有德。下德不失德，是以无】德。上德无【为而】无以为也。上仁为之【而无】以为也。上义为之而有以为也。上礼【为之而莫之应也，则】攘臂而扔之。故失道。失道矣而后德，失德而后仁，失仁而后义，【失】义而【后礼。夫礼者，忠信之薄也，】而乱之首也。【前识者，】道之华也，而愚之首也。是以大丈夫居其厚而不居其泊（薄），居其实不居其华。故去皮（彼）取此。昔之得一者，天得一以清，地得【一】以宁，神得一以灵（灵），浴（谷）得一以盈，侯【王得一】而以为正。其致之也，胃（谓）天毋已清将恐【裂，】胃（谓）地毋【已宁】将恐【发，】胃（谓）神毋已灵（灵）【将】恐歇，胃（谓）浴（谷）毋已盈将恐竭（竭），胃（谓）侯王毋已贵【以高将恐蹶。】故必贵而以贱为本，必高矣而以下为基。夫是以侯王自胃（谓）【曰】孤寡不索（覈），此其贱【之本】与，非【也？】故致数与无与。是故不欲【禄禄】若玉，珞【珞若石。上士闻道，堇（勤）能行之。中士闻道，若存若亡，下士闻道，大笑之。弗笑，不足以谓为道。是以建言有之曰：明道如费，进道如退，夷道如类。上德如谷，大白如辱，广德如不足。建德如偷，质真如渝，大方无隅。大器晚成，大音希声，大象无形，道褒无名。夫唯】道，善【始且善成。反也者，】道之动也。弱也者，道之用也。【天下之物生于有，有生于无。道生一，一生二，二生三，三生万物。万物负阴而抱阳，】中气以为和。天下之所恶，唯孤

寡不乘（殺），而王公以自名也。勿（物）或敗（損）之【而益，益】之而敗（損）。故人【之所教，】夕（亦）议而教人。故强良（梁）者不得死，我【将】以为学父。天下之至柔，【驰】骋于天下之致（至）坚。无有入于无间，五（吾）是以知无为【之有】益也。不【言之】教，无为之益，【天】下希能及之矣。名与身孰亲？身与货孰多？得与亡孰病？甚【爱必大费，多藏必厚】亡。故知足不辱，知止不殆，可以长久。大成若缺，其用不弊（敝）。大盈若虚（冲），其用不盈（窘）。大直如曲（屈），大巧如拙，大赢如炳。越（躁）胜寒，靦（静）胜炅（热）。清（清）靦（静），可以为天下正。天下有道，【却】走马以粪，天下无道，戎马生于郊。·罪莫大于可欲，讎（祸）莫大于不知足，咎莫憯于欲得。【故知足之足，】恒足矣。不出于户，以知天下。不规（窺）于牖，以知天道。其出也弥远，其【知弥少。是以圣人不行而知，不见而名，弗】为而【成。】为【学者日益，闻道者日损。损之又损，以至于无为，无为而无不为。将欲】取天下也，恒【无事，及其有事也，又不足以取天下矣。圣人恒无心，】□以百【姓】之心为【心。】善者善之，不善者亦善【之，得善也。信者信之，不信者亦信之，得】信也。【圣人】之在天下，捕（歛）捕（歛）焉，为天下浮心，百姓皆属耳目焉，圣人皆【咳之。出】生，【入死。生之徒十】有【三，死之】徒十有三，而民生生，动皆之死地之十有三。夫何故也？以其生生也。盖【闻善】执生者，陵行不【辟】矢（兕）虎，入军不被甲兵。矢（兕）无所揣（揣）其角，虎无所普（措）其蚤（爪），兵无所容【其刃，夫】何故也？以其无死地焉。·道生之而德畜之，物刑（形）之而器成之。是以万物尊道而贵

【德。道】之尊，德之贵也，夫莫之时（爵）而恒自然也。·道生之，畜之，长之，遂之，亭之，□之，【养之、覆之。生而】弗有也，为而弗恃（恃）也，长而弗宰也，此之谓玄德。·天下有始，以为天下母。既（既）得其母，以知其【子，】复守其母，没身不殆。·塞其闕（闕），闭其门，终身不堇（勤）。启其闕，济其事，终身【不棘。见】小曰【明，】守柔曰强。用其光，复归其明。母道〈遗〉身央（殃），是胃（谓）袭常。·使我擻（掣）有知也，【行于】大道，唯【施是畏。大道】甚夷，民甚好解。朝（cháo）甚除，田甚芜，仓甚虚，服文采，带利【剑，厌】食，货【财有余，是谓盗夸。盗夸，非道也。】善建【者不】拔，【善抱者不脱，】子孙以祭祀【不】绝。修之身，其德乃真。修之家，其德有【余。修之】乡，其德乃长。修之邦，其德乃丰。修之天下，其德乃薄。】以身【观】身，以家观家，以乡观乡，以邦观邦，以天【下】观【天下。吾何以知天下之然哉？以此。含德】之厚【者，】比于赤子。逢（蜂）掬（掬）蜎（虺）地（蛇）弗螫，攫鸟猛兽弗搏。骨弱筋柔而握固。未知牝【牡之会而股（zu）怒】，精【之】至也。终日（日）号而不发，和之至也。和曰常，知和〈常〉曰明，益生曰祥，心使气曰强。【物壮】即老，胃（谓）之不道，不【道早已。知者】弗言，言者弗知。塞其闕，闭其【门，和】其光，同其皁（尘），坐（挫）其闕（锐），解其纷，是胃（谓）玄同。故不可得而亲，亦不可得而疏；不可得而利，亦不可得而害；不可【得】而贵，亦不可得而贱（贱）。故为天下贵。·以正之（治）邦，以畸（奇）用兵，以无事取天下。吾【何以知其然】也哉（哉）？夫天下【多忌】讳，而民弥贫。民多利器，而邦家兹（滋）昏。人多知（智），而何

(奇)物兹(滋)【起。法物滋章，而】盗贼【多有。是以圣人之言曰：】我无为也，而民自化。我好静，而民自正。我无事，民【自富。我欲不欲，而民自朴。其政闷闷，其邦屯屯。】其正(政)察察，其邦央(缺)央(缺)。颙(祸)，福之所倚；福，祸之所伏。【孰知其极？其无正也？正复为奇，善复为妖。人之迷也，其日固久矣。是以方而不割，廉而不刺，直而不继，光而不耀。治人事天，莫若啬。夫惟啬，是以早服。早服是谓重积德。重积德则无不克，无不克则莫知其极。莫知其极，】可以有国。有国之母，可以长久。是胃(谓)深橛(根)固氏(柢)，长【生久视之】道也。【治大国若烹(烹)小鲜。以道莅】天下，其鬼不神。非其鬼不神也，其神不伤人也。非其申(神)不伤人也，圣人亦弗伤【也。夫两】不相【伤，故】德交归焉。大邦者，下流也，天下之牝。天下之郊(交)也。牝恒以覿(静)胜牡。为其覿(静)【也，故】宜为下。大邦【以】下小【邦】，则取小邦。小邦以下大邦，则取于大邦，故或下以取，或下而取。【故】大邦者不过欲兼畜人，小邦者不过欲入事人。夫皆得其欲，【故大邦者宜】为下。【道】者，万物之注也，善人之璫(宝)也，不善人之所璫(保)也。美言可以市，尊行可以贺(加)人。人之不善也，何弃【之】有？故立天子，置三卿，虽有共之璧以先四马，不善(若)坐而进此。古之所以贵此者何也？不胃(谓)求【以】得，有罪以免(与)？故为天下贵。·为无为，事无事，味无味(味)。大小多少，报怨以德。图难于【其易也，为大乎其细也。】天下之难作于易，天下之大作于细。是以圣人冬(终)不为大，故能【成其大。夫轻诺者必寡信，多易】必多难，是【以圣】人猷(犹)难之，故冬(终)于无难。·其安也，易持也。

【其未兆也，】易谋【也。其脆也，易判也。其微也，易散也。为之于其未有，治之于其未乱也。合抱之木，生于】毫末。九或之台，作于羸(藁)土。百仁(仞)之高，台(始)于足【下。为之者败之，执之者失之。圣人无为】也，【故】无败【也；】无执也，故无失也。民之从事也，恒于其成事而败之。故慎终若始，则【无败事矣。是以圣人】欲不欲，而不贵难得之货(货)；学不学，而复众人之所过；能辅万物之自【然，而】弗敢为。故曰：为道者非以明民也，将以愚之也。民之难【治】也，以其知(智)也。故以知(智)知邦，邦之贼也；以不知(智)知邦，【邦之】德也；恒知此两者，亦稽式也。恒知稽式，此胃(谓)玄德。玄德深矣，远矣，与物【反】矣，乃【至大顺。江】海之所以能为百谷(谷)王者，以其善下之，是以能为百谷(谷)王。是以圣人之欲上民也，必以其言下之；其欲先【民也，】必以其身之后之。故居前而民弗害也，居上而民弗重也。天下乐举(推)而弗猷(厌)也，非以其无诤(争)与？故【天下莫能与】诤(争)。·小邦寡民，使十百人之器毋用，使民重死而远送(徙)。有车周(舟)无所乘之，有甲兵无所陈【之。使民复结绳而】用之。甘其食，美其服，乐其俗，安其居。邻(邻)邦相望(望)，鸡狗之声相闻，民【至老死不相往来。信言不美，美言】不【信。知】者不博，【博】者不知。善【者不多，多】者不善。·圣人无【积，既】以为【人，己愈有；既以予人，己愈多。故天之道，利而不害；人之道，为而弗争。天下皆谓我大，不肖。】夫唯【大，】故不肖(肖)。若肖(肖)，细久矣。我恒有三葆(宝)，之，一曰兹(慈)，二曰检(俭)，【三曰不敢为天下先。夫慈，故能勇；俭，】故能广；不敢为天下先，故能

为成事长。今舍其兹（慈），且勇；舍其后，且先；则必死矣。夫兹（慈），【以战】则胜，以守则固。天将建之，女（如）以兹（慈）垣之。善为士者不武，善战者不怒，善胜敌者弗【与，】善用人者为之下。【是】胃（谓）不诤（争）之德。是胃（谓）用人，是胃（谓）天，古之极也。·用兵有言曰：“吾不敢为主而为客，吾不进寸而芮（退）尺。”是胃（谓）行无行，裹（攘）无臂，执无兵，乃（扔）无敌矣。纣（祸）莫于（大）于无适（敌），无适（敌）斤（近）亡吾吾葆（宝）矣。故称兵相若，则哀者胜矣。吾言甚易知也，甚易行也；而人莫之能知也，而莫之能行也。言有君，事有宗。其唯无知也，是以不【我知。知我者希，则】我贵矣。是以圣人被褐而裹（怀）玉。知不知，尚矣。不知不知，病矣。是以圣人之不病，以其【病病，是以不病。民之不】畏畏（威），则【大威将至】矣。·母（毋）阘（狎）其所居，毋馱（厌）其所生。夫唯弗馱（厌），是【以不厌。是以圣人自知而不自见也，自爱】而不自贵也。故去彼（彼）取此。·勇于敢者【则杀，勇】于不敢者则括（活）。【知此两者，或利或害。天之所恶，孰知其故？天之道，不战而善胜，】不言而善应，不召而自来，弹而善谋。【天网恢恢，疏而不失。若民恒且不畏死，】奈何以杀惧（惧）之也？若民恒是（畏）死，则而为者吾将得而杀之，夫孰敢矣！若民【恒且】必畏死，则恒有司杀者。夫伐（代）司杀者杀，是伐（代）大匠斲也。夫伐（代）大匠斲者，则【希】不伤其手矣。·人之饥也，以其取食逆之多也，是以饥。百姓之不洽也，以其上有以为【也，】是以不洽。·民之亟（轻）死，以其求生之厚也，是以亟（轻）死。夫唯无以生为者，是尊贵生。·人之生也柔弱，其死也槁（槁）兀（坚）

强。万物草木之生也柔脆，其死也杵（枯）槁（槁）。故曰：“坚强者，死之徒也；柔弱微细，生之徒也。”兵强则不胜，木强则恒。强大居下，柔弱微细居上。天下【之道，犹张弓】者也，高者抑（抑）之，下者举之，有余者斲（损）之，不足者补之。故天之道，斲（损）有【余而补不足；人之道则】不然，斲（损）【不足以】奉有余。孰能有余而有以取奉于天者乎？【惟有道者乎？是以圣人为而弗有，成功而弗居也。若此其不欲】见贤也。天下莫柔【弱于水，而攻】坚强者莫之能【先】也，以其无【以】易【之】也。故柔胜刚，弱胜强，天【下莫不知，而莫能】行也。故圣人之言云，曰：受邦之诟（诟），是胃（谓）社稷之主；受邦之不祥，是胃（谓）天下之王。【正言】若反。和大怨，必有余怨，焉可以为善？是以圣右介（契）而不以责于人。故有德司介（契），【无】德司衡（彻）。夫天道无亲，恒与善人。

道 经

·道，可道也，非恒道也。名，可名也，非恒名也。无名，万物之始也。有名，万物之母也。【故】恒无欲也，以观其眇（眇）；恒有欲也，以观其所噉。两者同出，异名同胃（谓）。玄之有（又）玄，众眇（眇）之【门。】天下皆知美为美，恶已；皆知善，譬（斯）不善矣。有、无之相生也，难、易之相成也，长、短之相刑（形）也，高、下之相盈也，意（音）、声之相和也，先、后之相隋（随），恒也。是以声（圣）人居无为之事，行【不言之教。万物作而弗始】也，为而弗志（恃）也，成功而弗居也。夫唯居，是以弗去。不上贤，【使民不

争。不贵难得之货，使民不为【盗】。不【见可欲，使】民不乱。是以声（圣）人之【治也；虚其心，实其腹，弱其志，强其骨。恒使民无知无欲也。使【夫知不敢弗为而已，则无不治矣。道冲，而用之有弗】盈也。渊（渊）呵始（似）万物之宗。挫（挫）其，解其纷，和其光，同【其尘。湛呵似】或存。吾不知【谁】子也，象帝之先。天地不仁，以万物为刍狗。声（圣）人不仁，以百省（姓）【为刍】狗。天地【之】间，【其】犹橐籥（与）？虚而不漏（屈），踵（动）而俞（愈）出。多闻数穷，不若守于中。浴（谷）神【不】死，是胃（谓）玄牝。玄牝之门，是胃（谓）【天】地之根。赫赫呵若存，用之不堇（勤）。天长，地久。天地之所以能【长】且久者，以其不自生也，故能长生。是以声（圣）人芮（退）其身而身先，外其身而身存。不以其无【私】与（与）？故能成其【私。】上善治（似）水。水善利万物而有静（争），居众之所恶，故几于道矣。居善地，心善渊（渊），予善信，正（政）善治，事善能，踵（动）善时。夫唯不静（争），故无尤。挂（挂）而盈之，不【若其已。揣而】□之□之，□可常葆之。金玉盈室，莫之守也。贵富而驕（骄），自遗咎也。功遂（遂）身芮（退），天【之道也。戴营魄抱一，能毋离乎？抟气至柔，】能婴儿乎？修除玄蓝（蓝），能毋疵乎？爱【民活国，能毋以知乎？天门启阖，能为雌乎？明白四达，能毋以为乎？】生之，畜之。生而弗【有，长而弗宰，是谓玄】德。卅【辐同一轂，当】其无【有，车】之用【也。】然（埏yán）埴为器，当其无有，埴器【之用也。凿户牖，】当其无有，【室】之用也。故有之以为利，无之以为用。五色使人目明（盲），驰骋田猎（猎）使人【心发狂。】难得之货（货），使人之行方（妨），

五味使人之口啮（爽），五音使人之耳聋。是以声（圣）人之治也，为腹不【为目。】故去罢（彼）耳（取）此。龙（宠）辱若惊，贵大橐（患）若身。苛（何）胃（谓）龙（宠）辱若惊？龙（宠）之为为下，得之若惊，失【之】若惊，是胃（谓）龙（宠）辱若惊。何胃（谓）贵大橐（患）若身？吾所以有大橐（患）者，为吾有身也。及吾无身，有何橐（患）？故贵为身于为天下，若可以适（托）天下矣；爱以身为天下，女何以寄天下？视之而弗见，名之曰微。听之而弗闻，名之曰希。播之而弗得，名之曰夷。三者不可至（致）计（诘），故图【而为一。】一者，其上不做，其下不忽。寻寻呵不可名也，复归于无物。是胃（谓）无状之状，无物之【象。是谓惚恍。随而不见其后，迎】而不见其首。执今之道，以御今之有。以知古始，是胃（谓）【道纪。古之善为道者，微妙玄达，】深不可志（识）。夫唯不可志（识），故强为之容，曰：与呵其若冬【涉水，犹呵其若】畏四【邻，严】呵其若客，涣呵其若凌（凌）泽（释），□呵其若握（朴），溘（chǔn）【呵其若浊，漘（zhuàng）呵其】若浴（谷）。浊而情（静）之，余（徐）清。女（安）以重（动）之，余（徐）生。葆此道不欲盈。夫唯不欲【盈，是】以能【蔽而不】成。至虚极也，守情（静）表也。万物旁（并）作，吾以观其复也。天物云（芸）云（芸），各复归于其【根，曰静。】情（静），是胃（谓）复命。复命，常也。知常，明也。不知常，帝（妄），帝（妄）作兕。知常容，容乃公，公乃王，王乃天，天乃道，【道乃久，】洵（没）身不怠。大上下知有之，其次亲誉之，其次畏之，其下母（侮）之。信不足，案有不信。【犹呵】其贵言也。成功遂事，而百省（姓）胃（谓）我自然。故大道废，案有仁义。知（智）快（慧）出，

案有大伪。六亲不和，案有畜（孝）兹（慈）。邦家闾（昏）乱，案有贞臣。绝声（圣）弃知（智），民利百负（倍）。绝仁弃义，民复畜（孝）兹（慈）。绝巧弃利，盗贼无有。此三言也，以为文未足，故令之有所属。见素抱【朴，少私寡欲。绝学无忧。】唯与诃，其相去几何？美与恶，其相去何若？人之【所畏，】亦不【可以不畏。恍呵其未央哉！】众人配（熙）配（熙），若乡（殽）于大牢，而春登台。我泊焉未兆（兆），若【婴儿未咳。】累呵如【无所归。众人】皆有余，我独遗。我愚（愚）人之心也，慧慧呵。鬻（俗）【人昭昭，我独若】鬻（昏）呵。鬻（俗）人察（察）察（察），我独闾（闷）闾（闷）呵。忽呵其若【海，】望（恍）呵其若无所止。【众人皆有以，我独顽】以愠（悝）。吾欲独异于人，而贵食母。孔德之容，唯道是从。道之物，唯望（恍）唯忽。【忽呵恍】呵，中有象呵。望（恍）呵忽呵，中有物呵。潭（幽）呵鸣（冥）呵，中有清（精）咄（呵）。其清（精）甚真，其中【有信。】自今及古，其名不去，以顺众伙（伙）。吾何以知众伙（伙）之然？以此。炊者不立。自视（示）不章，【自】见者不明，自伐者无功，自矜者不长。其在道，曰：“稌（余）食、贲行。”物或恶之，故有欲者【弗】居。曲有全，枉则定（正），洼则盈，敝则新，少则得，多则惑。是以声（圣）人执一，以为天下牧。不【自】视（示）故明，不自见故章，不自伐故有功，弗矜故能长。夫唯不争，故莫能与之争。古【之所谓曲全者几】语才（哉）？诚全归之。希言自然。飘风不冬（终）朝，暴雨不冬（终）日。孰为此？天地，【而弗能久，又况】于人乎？故从事而道者同于道，德（得）者同于德（得），者（失）者同于失。同德（得）【者】，道亦德（得）之。同于失

者，道亦失之。有物昆成，先天地生。绪（寂）呵缪（寥）呵，独立【而不改，】可以为天地母。吾未知其名，字之曰道。吾强为之名曰大【大】曰筮（逝），筮（逝）曰【远，远曰反。道大，】天大，地大，王亦大。国中有四大，而王居一焉。人法地，【地】法【天】，天法【道，道】法【自然。重】为至（轻）根，清（静）为越（躁）君。是以君子众（终）日行，不离其亩（辐）重，唯（虽）有环官（馆），燕处【则昭】若。若何万乘之王而以身至（轻）于天下？至（轻）则失本，越（躁）则失君。善行者无罣（辙）迹，【善】言者无瑕适（滴），善数者不以埶（筹）筮（策）。善闭者无闾（关）籥（漏yùè）而不可启也，善结者【无罣（mò）】约而不可解也。是以声（圣）人恒善埶（救）人，而无弃人，物无弃财，是胃（谓）仲明。故善【人，善人】之师，不善人，善人之资（资）也。不贵其师，不爱其资（资），唯（虽）知（智）乎大昧（迷）。是胃（谓）眇（妙）要。知其雄，守其雌，为天下溪。为天下溪，恒得不鸡（离）。恒（德）不鸡（离），复归婴儿。知其白，守其辱，为天下浴（谷）。为天下【浴（谷），】恒德乃【足。】德乃【足，复归于朴。】知其，守其黑，为天下式。为天下式，恒得不言（忒）。德不言（忒），复归于无极。樞（朴）散【则为器，圣】人用则为官长，夫大制无割。将欲取天下而为之，吾见其弗【得已。天下，神】器也，非可为者也。为者败之，执者失之。物或行或随，或兑（热）或【吹，或强或挫，】或坏（培）或橐（堕）。是以声（圣）人去甚，去大，去奢（奢）。以道佐人主，不以兵强【于】天下。【其事好还，师之】所居，楚劫（棘）生之。善者果而已矣，毋以取强焉。果而毋驕（骄），果而勿矜，果而【勿伐，】果而毋得已

居，是胃（谓）【果】而不强。物壮而老，是胃（谓）之不道，不道蚤（早）已。夫兵者，不祥之器【也。】物或恶之，故有欲者弗居。君子居则贵左，用兵则贵右，故兵者非君子之器也。【兵者】不祥之器也，不得已而用之，恬袭为上，勿美也。若美之，是乐杀人也。夫乐杀人，不可以得志于天下矣。是以吉事上左，丧事上右；是以便（偏）将军居左，上将军居右，言以丧礼居之也。杀人众，以悲依（哀）立（莅）之；战胜，以丧礼处之。道恒无名，樞（朴）唯（虽）【小而天下弗敢臣，侯】王若能守之，万物将自宾。天地相谷（合），以俞甘洛（露）。民莫之【令，而自均】焉。始制有【名。名亦既】有，夫【亦将知止，知止】所以不【殆。】俾（譬）道之在【天下也，犹小】浴（谷）之与江海也。知人者，知（智）也。自知【者，明也。胜人】者，有力也。自胜者，【强也。知足者，富】也。强行者，有志也。不失其所者，久也。死不忘者，寿也。道，【汎呵其可左右也，成功】遂事而弗名有也。万物归焉而弗为主，则恒无欲也，可名于小。万物归焉【而弗】为主，可名于大。是【以】声（圣）人之能成大也，以其不为大也，故能成大。执大象，【天下】往。往而不害，安平大。乐与饵，过格止。故道之出言也，曰：“淡（淡）呵其无味也。【视之，】不足见也。听之，不足闻也。用之，不可既也。”将欲拾（翕）之，必古（固）张之。将欲弱之，【必固】强之。将欲去之，必古（固）与之。将欲夺之，必固予之。是胃（谓）微明。友弱胜强，鱼不脱于渊（渊），邦利器不可以视（示）人。道恒无名，侯王若守之，万物将自愿（化）。愿（化）而欲【作，吾将镇】之以无名之樞（朴）。【镇之以】无名之樞（朴），夫将不辱。不辱以情（静），天地将自正。

SADRŽAJ

O transkripciji	5
Predgovor	9
Knjiga prva : <i>DE</i>	25
Knjiga druga : <i>DAO</i>	67
Kanonska verzija : Knjiga o <i>DAO</i> u i <i>DE</i>	99
Prva knjiga : <i>DAO</i>	101
Druga knjiga : <i>DE</i>	141
Izvori	188
IZVORNİK: "KNJIGA A"	189